

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ТАРАСА ПЕТРИНЕНКА І ЇЇ ВИВЧЕННЯ У ЗЗСО
Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 601 групи

Калинич Євгенія Михайлівна

Керівник: кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури

Маркуляк Л.В.

До захисту допущено

На засіданні кафедри

Протокол № _____ від _____

Зав.кафедри _____ доц. Мальцев В.С.

Чернівці – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ПОЕТА І КОМПОЗИТОРА	6
1.1. Біографічні відомості про Тараса Петриненка.....	6
1.2. Діана Петриненко – матір і мистецька натхненниця.....	14
РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИКО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕЗІЇ ТАРАСА ПЕТРИНЕНКА.....	24
2.1. Мистецьке становлення.....	24
2.2. Тематико-стильові особливості поетичної творчості Тараса Петриненка.....	29
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ПЕТРИНЕНКА У ЗЗСО.....	47
3.1. Вивчення поетичної творчості Тараса Петриненка на уроках позакласного читання у ЗЗСО.....	47
3.2. Ознайомлення школярів із творчістю Тараса Петриненка у позакласній роботі	62
3.3. Блоки завдань для вивчення творчості Тараса Петриненка у ЗЗСО.....	49
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	79

Вступ

Актуальність теми. Наприкінці ХХ століття українська література, культура почала відроджуватися. На тлі національно-патріотичного піднесення були повернуті із забуття імена тисяч і тисяч репресованих (замордованих і розстріляних у тюрмах і концтаборах на засланні) вчених, письменників, композиторів, художників, артистів, які загинули тільки за те, що називалися українцями.

У той період з'являються імена молодих українських письменників, таких як: Іван Андрусак, Степан Процюк, Іван Ципердюк («Нова дегенерація»), Віктор Неборак, Микола Бучко, Володимир Вознюк, Борис Бунчук та багато інших, які спочатку друкували свої перші твори у місцевій періодиці, а далі - молодіжному альманасі «Вітрила», а потім в журналах республіканського значення: «Жовтень» («Дзвін»), «Вітчизна», «Сучасність», «Березіль», «Дніпро» та інших.

В українському естрадно-виконавському мистецтві, котре тривалий час пресували й не давали нормально розвиватися, вже тоді відгриміли події національного значення, пов'язані із творчістю геніального поета й композитора Володимира Івасюка. І це затишшя перед великою бурєю вибухнуло сплеском нових потужних творчих сил, які зорганізували перший пісенний фестиваль «Червона рута» в Чернівцях у вересні 1989 року.

На тлі мистецького піднесення на повен голос заявляють про себе молоді імена поетів-піснярів, популярних виконавців естрадних та українських народних пісень. Серед них виділяються Віктор Морозов та Інеса Братущик, Ігор Білозір та Оксана Білозір, Назарій Яремчук і Павло Дворський, Іво Бобул та Лілія Сандулеса, Тарас Курчик, Тарас Петриненко і Тетяна Горобець.

Про Тараса Петриненка, поета, композитора і виконавця, одного із найяскравіших співаків на першій «Червоній руті», за період його творчої діяльності написано цілий ряд статей, що друкувалися в газетах і журналах України й за кордоном. Журналіст Іван Лепша підготував про співака

невеличкий розділ «Всюди буйно квітне черемшина» [47] у книзі «Сто облич української естради» [42]. Однак чимало аспектів його життєвого і творчого шляху, творчості митця або зовсім не висвітлювалися, або ж подавалися поверхово й не цікаво. Звідси й актуальність теми пропонованого дослідження.

Мета і завдання роботи полягають у наступному:

- зібрати матеріали про життєвий і творчий шлях поета і композитора Тараса Петриненка;
- визначити основні аспекти становлення і творчого зростання виконавця;
- проаналізувати найвідоміші поезії-пісні співака;
- встановити значення творчості і внеску митця у вітчизняну культуру.

Об'єктом дослідження є численні інтерв'ю, статті в газетах і журналах, довідковій літературі, поезії-пісні відомого композитора, виконавця і музиканта.

Предметом дослідження є мистецька і громадсько-культурна діяльність засновника багатьох вокально-інструментальних ансамблів, гуртів Тараса Петриненка, а також тематико-стильові особливості поетичної творчості поета.

Джерельною базою дослідження послужили мистецькі альбоми поета, композитора, виконавця і музиканта Тараса Петриненка.

Теоретичне значення представленої роботи полягає в тому, що зібрані й проаналізовані матеріали можуть бути використані при написанні монографічних досліджень з історії сучасної української літератури (адже Т. Петриненко написав чимало поетичних текстів), при підготовці літературного портрета митця тощо.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати можна застосувати в шкільному курсі української літератури (при розгляді сучасної української літератури), під час проведення численних виховних, культурних позашкільних заходів.

Під час написання роботи ми скористалися **структурно-типологічним, порівняльним** методом, **методом проекцій**.

Дипломна (магістерська) робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаної літератури.

Розділ 1

Життєвий і творчий шлях поета і композитора

1. 1. Біографічні відомості про Тараса Петриненка

Відомий український поет, композитор, співак і музикант Тарас Гарибальдович Петриненко народився 10 березня 1953 року в місті Києві, в родині журналіста Гарибальда Петриненка та відомої оперної співачки, народної артистки України Діани Петриненко [44, с. 1017].

Батьки співака, називаючи сина цим українським іменем (тому, що народився в день Тараса Шевченка, що в перекладі означає “бунтівник”), немовби прирекли його на вічні випробування, бо й самі були такими - українськими громадянами, щирими патріотами. Тарас Петриненко із раннього дитинства відчув на собі «переваги» імперського соціалізму. Адже його батькам, відомим в Україні людям, інтелігентам, на кожному кроці дорікали тим, що їхній син носив таке ім'я і розмовляв «не на общепонятном - русском языке».

Ще малим хлопцем він був обізнаний із азами журналістської роботи, бо міг годинами просиджувати у суміжній зі студією кімнаті, коли батько записував теле- чи радіопередачу. Із юних літ Тарас бував на роботі в матері і часто чув як вона розспівувалася чи розучувала нові партії, народні пісні, арії і т. д. Ситуація складалася так, що він узагалі-то мав стати класичним музикантом, і присвятити себе відповідному виду мистецтва.

У 16 років Тарас Петриненко розпочав свою музичну діяльність, це було в далекому 1969 році, коли молодь дещо по-іншому сприймала музику, естраду, музичні рок- чи поп-гурти. Дебютний виступ відбувся на танцмайданчику зі щойно створеним ансамблем «Еней», що тоді лише складався з популярної серед учнів столиці музичної школи-десятирічки ім. Миколи Лисенка. Наступного 1970 року команда молодиків вперше виступила на київському обласному телебаченні, а далі майже два роки поспіль була беззаперечним лідером серед новостворених українських рок-музикантів.

Наступні роки для Т. Петриненка були не менш плідними й насиченими. Уже через рік він оперативно організовує новий гурт під промовистою назвою «Дзвони», який у 1974 році несподівано об'єднався із уже відомим і відкатаним «Енеєм» [50, с. 165-166].

У той період вже існував популярний вокально-інструментальний ансамбль «Візерунки шляхів», який також об'єднався з гуртами молодого поета й композитора і, звичайно, додав до лірики «Дзвонів» Т. Петриненка та фольк-року «Енея» патріотики. Тут треба наголосити, що вказані колективи деякий час перебували під певною егідою/опікою членів спілки композиторів. Це дало музикантам поважності, шанобливості, знаності.

Згодом, на початку 1975 року гурт «Дзвони» записав на престижній на весь радянський союз грамстудії «Мелодії» платівку-гігант, яка у скорому часі розійшлася великими тиражами просторами величезної країни. Після такого тріумфу гурт майже одразу запросили до об'єднання Укрконцерту, де колектив під обраною назвою «Гроно» проіснував майже рік.

У 18 років Т. Петриненко був призваний на службу до лав радянської армії на два роки. Тут часто йому доводилося виступати з нагоди різноманітних військових і державних свят, парадів, оглядів-конкурсів, які не приносили жодного задоволення, але служба є служба – треба було терпіти й виконувати. Після демобілізації Т. Петриненко зовсім недовго почав керувати знаменитим в Україні ансамблем «Мрія». Та несподівано у нього стався конфлікт із керівництвом мінкульту. Й одразу після того, як йому заборонили виконувати власні пісні, наприклад, «Пісня про пісню», він із новим гуртом «Чарівні гітари» раптом перебрався до сусідньої Росії, де тоді, здавалось би, можна було дихати вільніше. Але згодом примарливі мрії і сподівання розвіялися, як туман, і композитор, і співак став по-іншому сприймати червонозоряну.

Мистецькі шляхи-дороги 1982 року привели його працювати в Тульський вокально-інструментальний ансамбль «Червоні маки» (*Красные маки*). На тоді він, що особливо цікаво, складався винятково з українських

музикантів і виконавців. Тут Т. Петриненко написав свої перші російськомовні хіти – «След погасшей звезды», «Перелётная птица», «Однажды утром», «Я скоро вернусь».

У другій половині 80-х років минулого століття в Україні почалися суттєві зрушення як на історичному, так і на мистецькому ґрунті. Тому 1987 року Тарас Петриненко вирішив покинути «Червоні маки» і разом з Валерієм Смаглиєм відновити трохи призабуте, але таке рідне й дороге «Гроно» на базі Київконцерту. Несподівано, але прогнозовано повертається до команди і гітарист І. Шабловський. А з трохи запустілого Київського театру естради прийшла співачка-красуня Тетяна Горобець.

Трохи скупий репертуар гурту спершу дублював репертуар «Маків» із додаванням кількох, уже відомих слухачам, україномовних творів (наприклад, «Пісня про пісню»). Згодом з'явилася шикарна, улюблена українцями пісня «Україна» (первісна назва якої була «Поки кохаєм»). Прем'єра твору відбулася на Першому каналі Українського радіо в ранковій інформаційно-музичній програмі (ведучим і шеф-редактором тоді працював О. Бутко, а незмінним музичним редактором популярний журналіст О. Васильєв). Мелодія цієї пісні почала слугувати згодом позивними ритмами передачі. За таких умов досить швидко Т. Петриненко став лідером української естради, яка якраз проходила період свого становлення [50, с. 166].

Дещо політизований і розтиражований лейблом «Кобза» у 1989 році вийшов альбом «Я професійний раб». До цього, гурт «Гроно» всі вважали поп-гуртом, а цей альбом був аранжований у стилі прогресив-року.

Лише через два роки було завершено запис альбому «Господи, помилуй нас» для «Аудіо України», який Т. Петриненко розпочав ще в 1991 році. Але, на жаль, акомпануючі музиканти не повернулися із зарубіжних гастролей, тому вже відомий гурт «Гроно» розпався. Однак це не стало катастрофою, і ніяк не відбилося на якості альбому. Музичну платівку в 1993 році було визнано найкращою в Україні. У цьому ж році був записаний інший альбом

Тараса Петриненка і Тетяни Горобець - «Господи, помилуй нас». Він був трохи видозмінений від попереднього, з аналогічною назвою.

На цьому поет і композитор звісно, що не зупинився, а почав активно шукати нові шляхи для реалізації творчих проєктів. Тому, починаючи із 1995 року, Тарас Петриненко деякий час вів трохи не звичну для глядачів програму «Колискова для дорослих» на центральному телебаченні України. Творчі задуми талановитих людей рано чи пізно знаходять схвальні відгуки й підтримку як шанувальників, так і службовців у владних кабінетах. Відповідні мистецькі напрацювання увінчалися Всеукраїнською премією в галузі музики та масових видовищ «Золота Жар-птиця», в номінації «Жива легенда», яку Тарасові Петриненку було одноставно присуджено влітку 1997 року на «Таврійських іграх - VI».

А наприкінці цього ж року вийшов третій сольний альбом Тараса Петриненка «Любов моя», випущений фірмою «Нова Рекордс». Окрім цього було розтиражовано багатотисячним накладом і попередній альбом та вийшов цілком новий під назвою «Збірка вибраних пісень» спільно із Тетяною Горобець.

У 1996 році поету-пісняреві Т. Петриненку було присвоєно звання Заслуженого діяча мистецтв України (хоча, ми вважаємо, що співак мав би удостоїтися, найперше, титулу Заслуженого артиста України – Є. Калинич) і за значні досягнення у розвитку сучасної української естрадної пісні, концертно-виконавську діяльність останніх років він став лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка.

Пам'ятного 1999 року Тарасові Петриненку було присвоєно звання Народного артиста України. Тоді співак, соліст-вокаліст концертно-творчої організації «Київщина», отримав це високе звання за особистий внесок у розвиток національної культури і мистецтва та вагомі творчі здобутки.

Одночасно звання Заслуженої артистки України було присвоєне його напарниці Тетяні Горобець.

Напочатку 2003 року Т. Петриненко підготував і видав стилістично нову збірку пісень у серії «Рок-Легенди України», оскільки лейбл «Атлантик» зарахував його до когорти рок-музикантів.

Відомо, що перші роки 2000-них були буремними для українського суспільства. Свідомі українці не могли стояти осторонь від усіх тих процесів і проблем, які хвилювали більшість наших громадян. Тому під час Помаранчевої революції, восени 2004 року, Тарас Петриненко неодноразово виконував свої пісні на Майдані Незалежності. Революція закінчилася перемогою демократичних патріотичних сил і співак у січні 2005 виступив на Майдані під час інавгурації Президента України Віктора Ющенка [7].

Світоглядні переконання свідомого українця, його професійний авторитет, були нарешті належним чином поціновані, тому із грудня 2016 року він став членом Комітету з присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка. Музикант, поет і композитор Тарас Петриненко виступає на концертах в Україні та за кордоном та продовжує працювати над своїми новими піснями. Одна із найвідоміших пісень - «Україна» стала своєрідним неофіційним гімном нашої держави.

Із численних інтерв'ю, бесід стало відомо про особисте ставлення Т. Петриненка до політики, яке він висловив у одному із інтерв'ю П. Паламарчукові в серпні 2006 року: «Знаєте, те, що держава незалежна, тішить саме по собі. Правда, це не потрібно перебільшувати. Адже у нас уже закріпилася традиція «наступати на граблі», до того ж постійно. І останнім часом це вже як «танець на граблях». Неможливо логічно пояснити, чому, коли українські патріоти здобувають якусь перемогу, вони тут же самі її віддають. Таке вже відбувалося не один раз за ці 15 років» [47].

Прикметно, що у цьому ж форматі вільної бесіди Т. Петриненко захопливо розповів про своє бачення стану, проблем і розвитку сучасного українського шоу-бізнес: «Про талант до музики чи до слова сьогодні взагалі не йдеться. Все це перетворилося у таку собі індустрію, яка має свої канони і догми. Звичайно, є талановиті люди. Але зазвичай вони залишаються поза

грою, тому, що бути популярним особливого таланту не потрібно. Світ міняється, і на мій погляд, не в кращу сторону... Мої стосунки із шоу-бізнесом не склалися ніколи. Я просто не можу іти всупереч тому, що мені дано від Бога» [47].

За останні десятиліття відомо чимало випадків (в умовах України це вже стало модою) коли співаків, артистів, спортсменів запрошують стати політиками, посісти міністерські крісла. Часто це призводить до певних перекосів у діяльності певних установ та відомств, але таке, на жаль, продовжується й донині. «Кожен має займатися своєю справою», - відповів Т. Петриненко, коли його запитали про численні пропозиції (у різні роки, при різних президентах) стати народним депутатом, посісти інші чиновницькі посади.

Відомі пісні Тараса Петриненка: «Братаймося», «Весна і ти», «Вітер червоний», «Господи, помилуй нас», «Земля - блакитний м'ячик», «Караван», «Козацька доля», «Колискова – 1933», «Крик душі», «Любов моя», «Ми не закінчили розмову», «Музико, грай!», «Народний Рух», «Не натискай курок», «Новий рік», «Останні теплі дні», «Останній з могікан», «Правобережна – Лівобережна», «Пісня про пісню», «Порожніх нот полова», «Прапор України», «Світлячок в долонях», «Україна», «Хай гавкають собаки», «Чорнобильська зона», «Я пам'ятатиму тебе», «Я - професійний раб» та ін.

Найбільш популярними стали наступні альбоми:

1989, Кобза (МС) Тарас Петриненко і гурт “Гроно”

Альбом «Я професійний раб» (11 пісень):

01. Спадщина (Інтродукція).
02. Останній з могікан.
03. Чом так довго моя мамо.
04. Я професійний раб.
05. Колискова 33-го року.
06. Пісня про пісню.

07. Музико, грай!
08. Чорнобильська зона.
09. Лівобережна-Правобережна.
10. Народний Рух.
11. Україна.

Виконавці: Тарас Петриненко, Тетяна Горобець, гурт “Гроно”.

Музика та вірші Тараса Петриненка.

Гурт «Гроно»:

Ігор Шабловський – гітара;

Михайло Котляренко та Андрій Солоденко – клавішні;

Микола Сіренко – ударні.

Режисер звукозапису — Володимир Лещенко.

Театр-студія сучасної пісні Тараса Петриненка «Гроно».

Видавництво - Спільне Українсько-Канадське підприємство «Кобза».

1993, NT960 (MC) Тарас Петриненко і Тетяна Горобець.

Альбом «Господи, помилуй нас» (16 пісень):

01. Не журись / Don't Worry.
02. Романс / Romance.
03. Назавжди / Forever.
04. Твій погляд / Your Look.
05. Там за обрієм / Over The Horizon.
06. Знайди себе в юрбі / Find Yourself In The Crowd.
07. Tamara royale inn.
08. I'm back in USA.
09. Хай буде все, як є / Let It Be.
10. Роксолана / Roxolana.
11. Зайчик / Rabbit.
12. Жлоби / Dzshlobol.
12. До Надії / To Hope.
14. Велика брехня / Big Lie.

15. Червоний вітер / Red Wine.

16. Господи, помилуй нас / Lord Have Mercy.

Тарас Петриненко – музика, вірші, оркестрування, спів;

Тетяна Горобець – спів;

Андрій Шусть – клавішні;

Олександр Могилівський – гітара, спів.

Звукозапис – Володимир Лещенко.

Художнє оформлення – Василь Василенко.

Пісенна майстерня Тараса Петриненка, 1993 р.

Альбом «Любов моя» (10 пісень):

01. Любов Моя (Версія 1).

02. Ми Не Закінчили Розмову.

03. Світлячок В Долонях.

04. Я Пам'ятатиму Тебе.

05. Останні Теплі Дні.

06. Козацька Доля.

07. Весна І Ти (пісня №7 у першому альбомі. Там є текст).

08. Новий Рік.

09. Там За Обрієм.

10. Любов Моя (Версія 2).

Музика і слова – Тарас Петриненко.

Продюсер – Іван Щерба;

Співпродюсер – Тарас Петриненко.

Аранжування та програмування – Сергій Сметанін (1-9),

Тарас Петриненко (10).

Акустична та електрична гітара – Сергій Сметанін (1-9),

Олександр Могилівський (10);

Клавішні – Тарас Петриненко;

Сопрано та альт-саксофон – Ігор Рудий;

Бекграунд вокал – Тетяна Горобець, Тарас Петриненко, Сергій Сметанін,

Олександр Могилівський.

Запис здійснено на студіях Арт-Степ» (1-9) 1998 р., «Комора» (10) 1997 р.

Режисери звукозапису – Сергій Ребрик (1-9), Володимир Лещенко (10).

У 2019 році Т. Петриненко удостоєний Ордена Свободи. Така відзнака присуджується за значний особистий внесок у державне будівництво, зміцнення національної безпеки, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток Української держави, вагомі трудові досягнення, багаторічну сумлінну працю. Трохи згодом - Ордена «За заслуги».

1.2. Діана Петриненко - матір і мистецька натхненниця

Визначальний вплив на формування свідомості й творчої особистості артиста мала його мати – відома оперна співачка Діана Петриненко.

Діана Гнатівна Петриненко (дівоче прізвище Паливода вона успадкувала від давнього козацького роду) народилася 8 лютого 1930 року в селі Білоусівка, тепер Драбівського району Черкаської області [42, с. 1018].

Співачка володіла лірикоколоморитарним сопрано. Тривалий період поєднувала виконавство із педагогічною діяльністю: навчала вихованців техніці співу.

Із 1965 року - Заслужена артистка України. Матір Тараса Петриненка закінчила Київську консерваторію та аспірантуру в 1961 році. Упродовж 1955-1958 років вона - солістка народної капели «Думка», а з 1962 перейшла на роботу до Київської філармонії. У 1959 році Діана Петриненко стала Лауреатом Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у Відні (Австрія). Від 1961 року працювала викладачем (із 1984 – доцент, а з 1991 – професор) Київської консерваторії.

У 1970 році їй присвоїли звання Народної артистки УРСР. А через два роки (1972) удостоєна Державної премії ім. Т. Г. Шевченка. Діана Гнатівна володіла голосом широкого діапазону, рівним у всіх регістрах, технікою кантиленного співу, виразним інтонуванням та дикцією. Співачка переконливо передавала художній образ (особливо ліричного наповнення).

У репертуарі виконавиці майже вся популярна світова вокальна література для сопрано – арії з опер М. Лисенка, Дж. Верді, солоспіви М. Лисенка, Д. Січинського, Л. Ревуцького, Я. Степового К. Стеценка, Ю. Мейтуса, романси М. Глінки, С. Рахманінова, П. Чайковського та ін. [42, с. 1010].

Оперна співачка Діана Петриненко неодноразово виконувала партію сопрано у кантаті “Радуйся, ниво неполитая” М. В. Лисенка, 9-й Симфонії Л. Ван Бетховена, ораторії “Пори року” Й. С. Гайдна, Реквіємі В. А. Моцарта.

Та найвідоміші і найулюбленіші для неї і для численної аудиторії слухачів - унікальні програми з українських народних пісень, що були записані на CD у фонді Українського радіо - сольні та з відомими колективами - “Думкою”, капелюю бандуристів, оркестрами народних інструментів.

Крім того, вона визнана також як популяризаторка сучасної української ліричної пісні (Н. Андрієвська, О. Білаш, А. Кос-Анатольський, П. Майборода, І. Шамо, Ю. Рожавська та ін.).

Співачка гастролювала в Італії, Канаді, США, Угорщині, Фінляндії, Франції, Югославії, Японії.

Музична наставниця і Вчителька Д. Петриненко, професорка Київської державної консерваторії М. І. Єгоричева про свою вихованку й ученицю якось сказала таке: «Мене завжди зворушував спів Діани. Десятки учнів пройшли через мої руки, а от Діани не можу слухати без хвилювання. Вважаю, що ніхто на сьогодні не може так співати українську народну пісню та романси на слова Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, як вона. Адже мало проспівати, треба розуміти душу народу. А це їй вдається. Діана глибоко передає національний характер, найрізноманітніші його грані. Безпосередність - це чудова риса Діани-співачки. Це та простота, що і є найвищою майстерністю» [50, с. 4].

Аби трохи привідкрити завісу життя родини Петриненків, зрозуміти чи прилучитися до джерел їхнього таланту, усвідомити глибину їх національних переконань, вважаємо, що для цього потрібно бодай перечитати давно забуте

інтерв'ю, яке Д. Петриненко дала журналістці Ользі Мельник в журналі «Соціалістична культура» далекого 1990 року.

Найперше співачка вдалася до спогадів дитинства, у яких мимовільно виринув образ її шкільного учителя Григора Тютюнника. Артистка Діана Гнатівна Петриненко розповіла, що він: «Приходив до мого дядька - було це в Кам'янці-Бузькій, що на Львівщині. Цікавий який чоловік! А добрий! Зберуться із дядьком і гомонять, а я, підліток, прислухаюся до цих розмов: згадають Полтавщину, земляки ж обидва. І я про село своє згадаю, про нашу хату, маму...»

Для Д. Петриненко її спогади наче якась мозаїка, яка то спалахне в бесіді золотою смальтою віддаленого образка дитинства, то несподівано напливе темною оболонкою болісна згадка, бо ж були і холод, і голод. Може, саме тому так довго тримався в пам'яті, такий незрівнянний ні з чим, запах печеної картоплі, що гріла замерзлі дитячі рученята, такі полум'яні відблиски багаття. Їй довелося пройти наживо пастуші «академії», які спізнало чимало діячів української науки й культури.

Упродовж усього життя Д. Петриненко пам'ятала ті пасовиська, кожному знайому балку, кожен ярочок, звивину на землі. Кожного разу, коли вона приїздила в свою Сазонівку, блукала просторими луками, виходила на роздолля.

Колись давно, 350 років тому, Мігель де Сервантес писав: «З полів я вийшов, в поля іду». Згадуючи цей вислів сьогодні, багатомільйонні бранці міста, часто повторюють його, шукаючи душевної рівноваги в природи. І вона, добра, щедра, милосердна, стає тим прихистком для душі, де зернина добра проростає колосом, а полова - суєта суєт нашого марнославія - відвіюється.

Діана Петриненко згадувала, що часто вона ледь могла дочекатися вихідного дня. Співачка сідала за свого кермо авто, мати вмощувалася поруч, і повільно вела по трасі машину до свого Халеп'я. Попереду неї то тут то там вигулькували шалені автомобілі, на які вона намагалася не зважати. Із захопленням роздивлялася довкола: обабіч дороги все таке знайоме і щоразу

нове. То «пролісок святкує небом», то «принишклим морозом цвіте сіножать!». В її барвистій стрічці дитинства зринуло сонце взимку. Його схід і захід для неї - це таке буйство барв - від найніжніших, пастельних до чорнобагряних. Згадалася перша по зимі поїздка: дачний будиночок, настояний на самоті й тиші. Виграє несміливе проміння весняного сонця. Розчахнуті навстіж вікна, ще вчора тьмяні й пригаслі, нині виблискують чистотою, прозорістю. Кімната струмує теплом і затишком. Співачка стояла на городі і не раз жалкувала, чому вона не художниця. Змалювати б усе це - просинь неба, скиби скопаної землі, ніжні брості на кущах. А як зацвітуть кульбаби серед трави, наче хтось покропив золотими цятками їхнє подвір'я, так гарно.

Поза тим, Д. Петриненко страшенно любила порпатися в землі аж до знемоги. Якою ж благословенною для неї була втома після такої праці - коли руки обважніють, несила підняти їх, а душа просвітлена, й хоче співати.

Вона завжди милувалася як пізно ввечері затихало село, й у їхніх сусідів-друзів - письменників Володимира Дрозда та Ірини Жиленко западала тиша. Отак на порозі вони утрюх (із чоловіком Гаринальдом і сином Тарасом) могли сидіти годинами, вдивляючись у далекі зорі таємничого неба, всотуючи звуки і запахи. Довкола - світ краси, спокою, мудрої гармонії - той «несказаний камертон природи, де зорі ясні і де тихі води».

Ще дитиною Т. Петриненко не раз був свідком довгих задушевних розмов батьків із В. Дроздом, І. Жиленко, Г. Тютюнником та багатьма іншими письменниками, співаками, композиторами та громадсько-культурними діячами України. Це також вплинуло на його мистецькі уподобання, які сформувалися саме в такій атмосфері.

На першопочатках, коли вони тільки будувалися в Халеп'ї, що на Київщині, Д. Петриненко пригадувала, як сільські діти цікаво зазирали до них і тихо коментували: «Діана приїхала, артистка». А за тим потім чула, жінки перемовлялися: «Народна, а в лавку боса ходить».

Пересічним людям було не в тямки що це - бажання бути такою, як усі, чи пошук дешевої популярності? Та слави Діані Гнатівні Петриненко було не позичати: адже вона – вже тоді народна артистка СРСР, лауреат Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка. Журналістка О. Мельник припускала, що напевне це і була ота благородна простота, невимушеність і разом з тим глибока внутрішня інтелігентність, яку дано не кожній відомій людині. З цього приводу можна пригадати тонке і влучне зауваження академіка Дмитра Лихачова про те, що: «Можна прикинутися багатим, здоровим, але інтелігентним ніколи».

Мистецькі критики помітили, що в багатьох співаків є прекрасний голос, імідж зірки, але, на жаль, немає магії непересічної, незабутньої індивідуальності. Журналісти, колеги, учні, рідні відзначали, що з Діаною Петриненко вони пізнавали справжню розкіш людського спілкування. З нею було по-особливому цікаво й легко, адже коло її захоплень чимраз далі ставало надзвичайно широким. Вона чудово знала українську поезію, чимало віршів читала-цитувала напам'ять. При першій же нагоді не пропускала жодної літературної новинки. Напевне тому її єднала така приязнь із багатьма письменниками. А щодо музики, то витонченому смаку Діани Гнатівни могла позаздрити не одна співачка. Однак О. Мельник згадала про одну прикрість, як свого часу їй погано прислужилося українське радіо. Тоді в ефірі звучали винятково одні й ті ж твори у виконанні Д. Петриненко, наприклад, «Черевички мої». Безперечно, пісня прекрасна, але ж хіба тільки вона визначала творче кредо співачки?

Згодом сама співачка прокоментувала, що ті «Черевички» були для неї як сіль на рану. Одного разу вона не витримала і запитала одного з музичних редакторів радіостанції: «Чому постійно в ефірі звучить лише ця пісня?» На що той без вагань відповів: «Бо ранок треба починати з бадьорих мелодій, із мажору!».

Дослідників життя і творчості артистки тривалий час цікавило чому Діана Петриненко вибрала саме камерний спів, хоча диплом отримала в

Київській консерваторії (клас М. І. Єгоричевої) як співачка камерного та оперного профілю? Це пояснюється, мабуть, масштабністю оперного звучання, ансамблевого співу, сценічної дії, яка хоча й має свою принаду, та не завжди задовольняє артиста, котрий тяжіє до великої внутрішньої зосередженості, психологічного заглиблення. Упродовж її сценічної кар'єри було помічено, що Діані Петриненко властиве рідкісне відчуття найтонших нюансів, з яких зіткані вокальні образи камерної музики.

Сама співачка насправді вважала, що камерне виконавство - це солодке і каторжне ремесло, коли перед слухачем - лише голос і серце. А драматичні мініатюри вимагають постійного перевтілення, витонченої музикальності, віртуозності виконання і, звичайно, глибокого осмислення слова. Слухачам і глядачам спадало на думку (скажімо, після виконання нею романсу «Здесь хорошо» С. Рахманінова), що вона його виконувала просто і разом із тим дохідливо. У цій світлій, прозорій мініатюрі співачка вміла тонко передати почуття героя: пережите стає на мить реальним і раптом щезає, оповите елегантним спогадом-смуток.

Камерний спів, на її думку, найважчий, адже це цілих півтори години перед слухачем. І відверто кажучи, якщо артист не впевнений у своїх виконавських силах, він побоїться вийти на публіку, адже кожне слово, кожна інтонацію він має пережити на сцені особисто.

А далі стався парадокс долі - Діана Гнатівна по закінченні консерваторії пробувалася в Київській опері, і не пройшла. А от заповзятливі ленінградці запросили її одразу ж, після першого прослуховування. Однак Діана Петриненко, хоч як імпонувало їй це запрошення, не пристала на нього. Не уявляла свого життя без України, без свого народу. Вона працювала в капелі «Думка», паралельно вчилася в аспірантурі в консерваторії. В ній, крім прекрасних професійних даних, гармонійно поєдналися неабияка воля і величезна працездатність. Саме це, напевне, й було оте найважливіше, що виплекало справжній Талант.

Іноді здавалося, що її спів - як диво поезії. Адже талановитий співак - насамперед поет. Ліричне сопрано Діани Петриненко, було як прекрасно настроєний інструмент, який звучав однаково в усіх регістрах. Вона випробувала свої музичні сили у творах різних епох, музичних стилів, авторів. Прихильників таланту співачки завжди вражав обширний репертуар - від творів вітчизняних композиторів до західноєвропейських. А ще ж вона прекрасно виконувала народні пісні, твори сучасних українських композиторів.

У творчій долі Д. Петриненко відбувалися різні перипетії. Були періоди, коли вона відчувала справжню підтримку однодумців, влади, а було й так, що такої уваги й підтримки вимагали чи просили у неї. Якось вона одержала листа від однієї жінки, яка просила вислати їй слова романсу «Горить моє серце». У неї сталося велике горе - помер єдиний син. Її зранену душу так розтривожили слова геніальної Лесі Українки: «Хотіла б я вийти у чистеє поле, припасти лицем до сирої землі і так заридати, щоб зорі почули, щоб люди вжахнулись на сльози мої», що осиротіла мати вирішила написати співачці.

За співочу кар'єру їй писали різні листи, різні люди. Часто підходили просто після концертів. Навіть за кордоном (а вона об'їздила півсвіту), хоча й співала чужою для аудиторії мовою, - наприклад, українські пісні, - та слухачі майже завжди їх розуміли без жодного перекладу - серцем. Бо почуття в них загальнолюдські.

В одному із інтерв'ю вона призналася, що з дитинства мріяла стати співачкою. Її брат - Іван Гнатович Паливода, багаторічний завідуючий вокальним відділом у Київському музичному училищі імені Р. М. Глієра, часто жартома нагадував, як вона дитиною, наслухавшись патефона й радіо, співала незвичним «дорослим» голосом під Литвиненко-Вольгемут чи ще когось зі співачок [50, с. 5].

Із приємністю Д. Петриненко говорила про те, що її син Тарас також став музикантом. Їй насправді подобалося, як працювала його група «Гроно». Було й таке, що вона навіть виступала з колективом на одному з концертів, і

наполягала на тому, щоб вони пробували себе, шукали свій стиль, манеру виконання.

Упродовж життя співачка із цікавістю стежила за українською естрадою. Часом знаходила в пресі дуже полярні судження про перший фестиваль «Червона рута» у Чернівцях, що відбувся у вересні 1989 року. Вона наголошувала на тому, що різноманітних заборон у нас уже було по вінця. У своїх судженнях розмірковувала про те, що нам треба побачити, яка на сьогодні наша естрада, що є в ній достойного, а що проминутого. У підсумку вона висловила думку про те, що «Червона рута» повинна стати міжнародним фестивалем, адже наш народ такий співучий!

Визначальними рисами характеру Д. Петриненко були розважливість і доброзичливість, які добре знали її друзі та колеги. Вона була дуже далекою від усілякої кулуарної піняви, котра не раз вигулькує в акторському середовищі. А життєвим девізом були слова: «Покажи, чого ти вартий своєю роботою, стань і заспівай». Тому й уміла щиро радіти з чужого успіху: «Ось і ще однією обдарованою людиною стало більше. Так це ж чудово!» Так не раз можна було почути від неї.

Розмірковуючи про професію співака, Д. Петриненко констатувала, що в Україні, на жаль, пробитися талантові дуже важко. Вона щиро переймалася тим, що чекає співака по закінченні вищого навчального закладу, адже відповідної мистецької біржі у нас немає. А в театрах, філармонії вакансій справді обмаль. От і доводиться співакам приставати на випадкові пропозиції: жити ж на щось треба.

Д. Петриненко-викладач пригадала, що в її випускниці Катерини Мамчур - лірико-драматичне сопрано, як кажуть, від Бога. І вона де тільки не пробується, всі в захопленні, та й по тому. От і сидить талановита виконавиця лаборантом на кафедрі, голос якої - справжній неперевершений скарб. Але у нас він нікому не потрібний.

Та за своїм характером і моральними принципами Д. Петриненко була така, що «пробивати» своїх вихованців не вміла. Єдине, що їй залишалося так

це тільки сподіватися на випадок чи якийсь щасливий збіг обставин. Найбільше, що турбувало співачку – це байдужість, яка точить душі українців із середини.

У цьому руслі їй пригадався благодійний концерт пам'яті жертв землетрусу у Вірменії, тоді була якраз річниця - виступали співаки, поети. А в залі було дуже мало людей. Або ж інша прекрасна акція Українського фонду культури - «Полтавська родина». На цьому вечорі також людей було не густо. Останні роки свого життя вона прилучилася до когорти митців, які намагалися відродити втрачене нами - національні традиції, мову, культуру. Без них нас чекало б небуття.

На малій батьківщині Д. Петриненко Полтавщині, у благословенному краї пісень, на землі знаменитої Марусі Чурай, де в селах жінки виводили мелодію в чотири голоси, співати тепер вміють хіба що бабусі. Славилася своїм голосом і її мама - Поліна Дем'янівна, яку любив слухати малий Тарас. Змалку закарбувалася духовна музика. Тут були унікальні хори, дивовижні суголосося. А ще - співачка переймалася тим, що в сьогоdnішньому Києві так мало концертних залів - нові не будуються, а старі руйнуються. Часто філармонійні співаки тиняються повсюди - Колонний зал імені М. Лисенка в черговий раз на ремонті. Для чого було витратити кошти на косметичну ретуш, адже споруда все одно гинула. Давно зачинений Республіканський будинок органної та камерної музики. Звичайно, що такий клімат аж ніяк не сприяє розвою нашої культури. Однак самою констатацією сумних фактів ми справі і самим собі не допоможемо.

Часто гостям будинку, на дверях якого «перстень пісні», приємно було спостерігати за Поліною Дем'янівною, матір'ю видатної співачки, яка перебирає квіти і раптом запитує: «Чогось, дочко, давно в нас людей не було». І дві господині починають готуватися до прийому гостей. Варять борщ із пампушками, ліплять вареники. Словом, фантазують і чаклюють.

Саме в такій українській атмосфері щирості і добра, толерантності, гідності, патріотизму народився, виріс і сформувався як людина і громадянин

відомий український співак, композитор і поет Тарас Петриненко. За таких часто не простих умов він не міг стати іншим.

Розділ 2

Тематико-стильові особливості поезії Тараса Петриненка

1.1. Мистецьке становлення

Тарас Петриненко співає про те, що проймає душу слухача, як у найсокровенніші миті життя. І так, що тоді наша планета, яка у Всесвіті наче м'ячик, підступає до горла клубочком. Її океани вміщуються в сльозі, а рідна Україна - у погляді найріднішої - мами, для нього, на жаль, уже космічному [14].

У 2013 році, напередодні 60-річчя від дня народження з поетом, композитором і співаком Тарасом Петриненком поспілкувалася журналістка Людмила Яновська. На запитання співбесідниці коли він найперше відчув у собі Україну, митець буквально відповів таке: «У півтора-два роки, ще толком і говорити не вмів. Запам'яталося, як у бабусі в селі катався на двоколці з об'їждчиком полів, у сорочечці, запнутий хусткою. Оті лани довкола, їхні кольори й запахи. Я не усвідомлював причетності до них, але на рівні емоцій це відчуття вже зароджувалося. І відтоді воно в мені завжди: коли їду чи йду по рідній землі» [50].

А ще про один незвичайний випадок він іноді згадує на своїх концертах. Співак наголошує на тому, що він дуже багато визначив у його подальшій долі. Якось вони удвох із мамою їхали тролейбусом бульваром Тараса Шевченка в Києві й тихо про щось говорили. Аж тут до них озвалася незнайома жінка: «Какой хороший мальчик, а почему он у вас разговаривает по-украински?» Мати, Д. Петриненко їй відповіла: «Тому що ми українці». Пасажирка не вгавала й так зверхньо запитала в малого Тараса: «Как тебя зовут?» Він із перших років життя знав, що його назвали на честь Тараса Шевченка. Малий спокійно повернувся й гордо відповів: «Тарас!». Та вона не відступала: «Боже, мамаша, какое дурацкое имя выбрали вы своему ребенку!» Т. Петриненкові було тоді років шість. Дитині назавжди закарбувався цей епізод у пам'яті. Згодом він почав серйозно замислюватися над тим, чому йому довелося таке

почути в столиці України, неподалік пам'ятника Тарасу Шевченку. Відомий виконавець намагається знайти відповідь на це запитання своєю творчістю.

Найбільший і незабутній вплив на Т. Петриненка справила творчість українських корифеїв: від Тараса Шевченка (співак уточнює таку деталь, що йому чомусь цілі шматки з поезії Великого Кобзаря пригадуються, хоча він не вчив їх напам'ять ніколи) - до Ліни Костенко. Це і є оті національні стовпи, на які він сміливо спирається.

Т. Петриненко разом із батьками планував, що він неодмінно стане академічним музикантом. Та його збаламутила британська група «Бітлз». У юному віці він колись почув у родички (троюрідної сестри) дуже неякісний перезапис однієї із пісень. Твір дуже вразив його своєю демократичністю, яка тоді піднімала молодь. Пісня так захопила молодого музиканта, що він перебуває в цій стихії й досі.

Співак дуже любить слухати українські народні пісні, які для нього є найвпливовішими, насамперед автентичні, бо в них насправді відчувається давнє національне коріння. Т. Петриненко страшенно не любить псевдонародних текстів: де маї-зелен-розмаї, рути-м'яти, які роблять українців відсталими хуторянами. Композитор наголошує на тому, що вони, можливо, й доречні на наших забавах чи весіллях. Але на великій сцені вони такі ж пустопорожні, як і дуже багато сучасних молодіжних речей. Можливо й цікавих за оформленням, але часто ніяких за текстами й відповідно за емоціями, які вони викликають.

Одним із найбільших авторитетів у житті для Т. Петриненка завжди була його найрідніша людина - мати – народна артистка України Д. Петриненко, про яку він відгукується зі щемом на вустах. Співак вважає, що її талант дарований Богом. Народжена у селі на Полтавщині українська дівчина змалку переспівувала усі арії з опер композиторів, почуті зі старенького репродуктора. Прикметно, що цей спів проростав у ній ще задовго до того, як її почали вчити цьому професійно, в консерваторії [6].

Часто йому зустрічалися люди, які стали співаками цілком випадково. Та мати співака не могла не співати упродовж всього свого життя. Із великим задоволенням син часто слухав виступи на концертах матері. Мало того, він неодноразово сидів за роялем у якості піаніста-акомпаніатора мами під час багатьох імпрез у Колонному залі філармонії.

Цікавим у творчій біографії співака є той факт, що його мати ніколи не навчала сина співу. Вона зовсім не знала, як він співав, доки Т. Петриненко не почав виступати із щойноствореним молодіжним гуртом «Еней». Тодішні юнаки організували його з однокласниками, які нещодавно закінчили одну із київських музичних шкіл.

Назва гурту виявилася нетиповою для того часу і такого віку її учасників. Безперечно вона перегукувалася з козаком-Енеєм - парубком моторним із відомого твору І. Котляревського «Енеїда».

Молоді співаки розпочали із перших обробок українських народних пісень, але не спрощували їх, бо ж відомо, що вони навчалися академічній музиці. У той період несподівано озвучили й перші власні спроби, на свої вірші й мелодії.

Батько поета й композитора, Гаринальд Петриненко, якось казав синові, що він зробив Т. Петриненка справжнім українцем. Та, на жаль, він покинув цей білий світ дуже рано, не доживши й до п'ятдесяти років. Вдячний нащадок сподівається, що йому за нього не соромно.

Артист стверджує, що тато створив себе сам. Він іще підлітком залишився сиротою, бо мати померла від важкої хвороби, батько загинув під час Другої світової війни. Та на життєвій дорозі йому зустрілися люди, які повпливали на нього дуже позитивно, адже в свої 13 років він міг схилитися у будь-який бік. Хлопець із народу уже в зрілому віці з червоним дипломом закінчив факультет журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. Синові назавжди запам'яталося, як він вів передачі на телебаченні.

За генеалогією, по материній лінії Т. Петриненко з козацького роду Паливодів. Його прадіда по батьковому родоводу розкуркулювали. Він тоді

купив на Київщині земельний наділ, а її вирішили в нього забрати совіти. Цей старенький хлібороб-газда прийшов на перший день народження майбутнього артиста, коли йому виповнився 1 рік. А в якості подарунка приніс якусь стару, але добре збережену купюру, що вважалася тоді дуже великими грошима. Тоді батьки співака намагалися посадити старійшину на найпочесніше місце в хаті, на що той сказав наступну фразу: «Ви коло мене не крутіться, бо найголовніший тут - отой, що в колисці».

Родичі співака вже намагалися вивчити генеалогію. Так, один із дядьків Т. Петриненка докладно вивчав родовід його батька, а відповідно й свій. Він тоді познаходив багато чого цікавого. Щоправда артистові трохи бракує часу, аби сісти з ним за папери й вивчити все детальніше й глибше.

Пісні Т. Петриненка народжуються по-різному. Наприклад, «Господи, помилуй нас», яку всі добре знають, він «зібрав докупи» не одразу. Музика до цієї поезії колись йому просто наснилася за дивних обставин. Це було так, ніби він слухав її на концерті знаменитої ліверпульської четвірки. Та коли співак прокинувся, почуте увісні, на щастя, залишилося з ним. Але це був ніякий не «Бітлз», а щось таке, чого ще не існувало раніше в музиці, найперше в українській. Артист швиденько встав із ліжка, взяв аркуш паперу та ручку й написав отриману інформацію на чернетці. А от піснею у сучасному вигляді мелодія стала аж за кілька років. Це сталося перед референдумом 1 грудня 1991 року про незалежність України й виборами першого президента держави [50].

У Т. Петриненка надзвичайно проникливі й метафорично багаті пісні, як, наприклад, «Земля - блакитний м'ячик» або «Чом так довго мене мати не будила» та інші. Твір «Чом так довго мене мати не будила» удостоївся на українському радіо титулу пісня року. Вона, за визначенням самого співака, із дуже болючого для нього другого, уже серйозно зрілого альбому «Я професійний раб». Ним він і себе певною мірою очищав, і наполегливо намагався достукатися до сердець і вух своїх одноплемінників – українців [47].

Пісня «Земля - блакитний м'ячик» спеціально писалася до приходу нового – III тисячоліття. Авторіві щиро захотілося в цьому досить похмурому, прагматичному і навіть часом цинічному світі чогось такого дуже світлого, щоби можна було за щось зачепитися. Він часом відчував, що його можуть брати в облогу якісь гнітючі обставини, за яких не дуже хотілося жити. На життєву безнадійність іноді пробував дати свою творчу відповідь. Тоді світ усе ще залишається білим і все попереду.

Артист стверджує, що виконавець на сцені, в залежності від віку, відчувається по-різному. Одна справа, коли він співав у 20 років й зовсім інша - у 50. У юному чи молодому віці більше прагнулося подобатися людям, особливо дівчатам. Одразу заявити про себе на повен голос, що ти є. А вже трохи проживши на цьому білому світі, співак відчуває, що значно більше в ньому розуміє. Це вже напевно той період, коли є чим поділитися з іншими. Т. Петриненко терпіти не може, коли відбувається два концерти за один день. Він після того настільки виснажений енергетично, що хоч у реанімацію [47].

По завершенні турів Україною чи закордонних виступів, деякий час співака тримає в полоні певне нервово збудження, після виснажливої роботи на сцені перед багатотисячним залом глядачів і слухачів. Але як тільки завершуються концерти, він бере свого великого пса, і вони удвох залюбки гуляють давніми схилами старого Дніпра. Буває, що виїжджають на лоно дикої природі, де бігають лисиці, косулі. Отак відновлює свої сили й повертається до нормального стану [47].

Відспівавши чимало років на сцені Т. Петриненко зауважує, що найкращі періоди для виступів – це весна та осінь. Свій ювілейний концерт «Останній із могікан», з нагоди 60-річчя від дня свого народження, поет-пісняр давав у Києві восени. Бізнесмени чомусь йому не допомагають, можливо чогось бояться. Іноді хтось може створювати йому поганий імідж. Якось в інтернеті написали про співака: «злобний нацист Тарас Петриненко». Це, ясна річ, обурило композитора. Він не погоджується, бо ніколи не був «злобним», тим паче – нацистом. Він – справжній українець! [12].

У житті завжди звик покладатися тільки на себе. Так, це до певної міри впливає на деякі мистецькі проекти. Адже відома річ, що без грошей зробити їх потужними нереально. Але він ніколи не засмучується через це. Однак завжди виступає зі щирістю.

У текстах своїх пісень співак неодноразово закликає співгромадян: «Станьмо народом!» Він вважає, що будь-який етнос, який не замислюється над тим, чи він народ, гідним ним називатися тому, що в нього із цим усе гаразд. Заклик Т. Петриненка, власне, до того, щоб ми стали такими, як нормальні народи світу. А для таких націоналізм - можливо, навіть якийсь пережиток. Для українців - це поки що спосіб вижити. Наша молода держава Україна настільки ослаблена століттями від усіляких окупацій та геноцидів, що їй дуже важко встояти на ногах. У нас великі проблеми, пов'язані з асиміляційними процесами, спецпереселенцями, котрі захоплювали хати, в яких ще вчора мешкали люди, які загинули страшною смертю від великого Голодомору, а зараз із війною на сході України.

Одним із головних завдань сучасності, як вважає Т. Петриненко, є проблема не втратити свою державну українську мову. Але справа не лише в мові. Адже справжній народ повинен мати душу, а це його культура, мова і ще багато речей, без яких він просто населення. Тому співак закликає насамперед говорити з тими, хто думає інакше. Бо він гадає, що це по суті замах на рідну матір кожного свідомого українця.

1.2. Тематико-стильові особливості поетичної творчості Тараса Петриненка

Критики помітили, що у пісень Тараса Петриненка - не тексти, а поезія, яка, проте, пручається звичному читанню: навіть подумки одразу співається, і лише Тарасовим тембром. Бо ці пісні - із триєдності мелодії, слів та голосу одного творця. Із цього приводу одразу спадають на думку слова із його пісень: «Зорепадом летять роки», «Чи можеш ти вибирати, від чого тобі вмирати - од відчаю чи без скоринки на голім столі», «І так цієї ночі молитви

серце хоче, і пригорнути хоче до себе білий світ», «Ще, може, нашими серцями розпалим тисячі сердець», «Боже, Україну збережи» [50].

О дним із найбільш розтиражованих музичним видавництвом «Кобза» є пам'ятний альбом співака «Я професійний раб», що з'явився 1989 року. Це був період чи ненайбільшого піднесення української естради напередодні розвалу Радянського Союзу як держави (після періоду застою, повсюдної заборони нашої пісні і культури загалом), адже у вересні відгримів перший фестиваль «Червона рута» у м. Чернівцях.

До альбому увійшло 11 пісень, зокрема: «Спадщина (Інтродукція)», «Останній з могікан», «Чом так довго, моя мамо», «Я професійний раб», «Колискова 33-го року», «Пісня про пісню», «Музико, грай!», «Чорнобильська зона», «Лівобережна-Правобережна», «Народний Рух», «Україна».

Альбом отримав назву за однойменною піснею «Я професійний раб». Сам поет і композитор відчувається надзвичайно працелюбна людина, яка може дуже багато часу витратити на шліфування своїх творів, самоудосконалення:

«Я – професійний раб по духу і по крові,
 За соцпоходженням також я із рабів,
 Я – раб в своїх кістках, я – раб в своїй основі,
 Я – раб в своїх думках і у вживанні слів,
 Раб-професіонал в дванадцятім коліні,
 Потомственний кріпак, закутий в ниць свою,
 Що дід заповідав мені зосталось нині –
 Плебейський козачок у рідному краю» [49].

Ліричний герой пісні Т.Петриненка ніби як раб на галері, що мусить справно і наполегливо виконувати свою важку роботу. Але, поза тим, він все частіше поглядає за борт і хоче скочити у відкрите море: таке незвідане, але манливе, глибоке і вільне. У ньому можна загинути, стрибнувши з тими ланцюгами, що дісталися у спадок від попередніх поколінь, але можна померти й вільним.

Тарас Петриненко як «останній з могокан» боронить своїми піснями Україну, де «синє небо понад полем золотим».

«Цей невгамовний біль стоїть,
 Як хвилі моря вдалині.
 Щось пригадалось і болить
 І жити не дає мені.
 Побудь зі мною, самота,
 Є пляшка доброго вина.
 Існує в світі пустота
 Лиш там, де випито до дна.
 Будьмо! Не забудьмо
 Наше плем'я, що розвіялось мов дим.
 О, небо, вічне небо, синє небо
 Понад полем золотим. Де ви?
 - Озирніться: Вже навколо гине все без вороття.
 О, де ви? - Озовіться, в кому тліє
 Ще хоч іскорка життя» [49].

Поет усіма фібрами своєї душі уболює за те, хто ж залишиться після нього служити нашій культурі, співати українські пісні. Україна для нього – це країна Могоканія, заради якої він готовий «все прийняти сповна». І допоки є ще такі як він – ця омріяна батьківщина не загине ніколи.

Пісня Т.Петриненка «Чом так довго, моя мамо» л – це патріотичне звернення до всіх українців, аби вони нарешті усвідомили, що упродовж тривалого часу вони так довго терпіли рабські кайдани в країні зла – Радянському Союзі. І от нарешті пробудилися, але чи не запізно? Але ж чи почують нащадки рабів його воання у пустелі.

«Чом так довго, моя мати, мене не будила?
 Не стомилась колисати, з нами говорила,
 Застелила степ широкий, вкрила небесами,
 Над пологом засвітила місяць із зірками.

Нащо мене, моя нене, так міцно приспала?

Від моєї голівоньки думи відганяла.

Чом ти мене молодого рано не збудила?

Доки грала в моїй крові козацькая сила.

Козацькая сила» [49].

До цього різножанрового альбому увійшла також пісня-реквієм «Колискова-33». Поет і композитор не міг у своїй творчості оминати тему голодомору 1932-1933 років, геноциду українського народу, який за неофіційними даними забрав близько десяти мільйонів життів українців. Ці люди загинули страшною смертю на родючому чорноземі, що міг би стати житницею світу. Перед нами образ стражденної Катерини, яка на щастя, чи собі на горе народила двох синів: Гриця та Данила. а судилося їм вмерти від голоду:

«Мала Катерина

Два маленьких сина.

Разом породила

Гриця та Данила.

Сім літ доглядала,

Долі їм благала,

Колисаночки співала:

"Люлі-люлі-люлечки,

Шовкові еірвечки.

Мальовані бильця

Для Данилка і Гриця"» [49].

У поезії-пісні все та ж безталанна Катерина, як у Т. Шевченка. Вона символічних сім літ вирощувала синочків на погибель у новоствореній країні-рад – руїні людських цінностей, у якій не було особистостей, а лише статистична одиниця.

«Хмари йшли за обрій,

Йшли часи недобрі

Й недобрїї вісті:
 Не стало що їсти.
 Свої, не чужїї, вороженьки лишити
 Могли козачатї...
 Все до крихти - геть із хати.
 Ляжте, діти, спати,
 Бо нема чим годувати» [49].

Поет вдається до переспіву із народнопоетичної творчості, зокрема до жанру колискової [47], за допомогою якої хоче показати, що, як завжди, була приспана українська пильність, яка призвела до страшної трагедії голодомору (у якому панувала ненависть, канібалізм та інші страхіття).

«Ой, люлі-люлі,
 Налетіли гулі.
 Стали думать і гадать,
 Чим синочків годувать.
 Чи яблучком, чи медком,
 Чи солодким пиріжком» [49].

Супер популярною стала пісня «Україна», яку неодноразово виконував Тарас Петриненко на Майдані Незалежності. Цей твір співак демонстрував і в січні 2005 року під час інавгурації третього Президента України Віктора Ющенка. Для нього Україна простяглася «Чумацьким Шляхом по золотих стежках». Своє життя артист – вірний син своєї держави – уособлює із буттям країни.

«Мені не можна не любити,
 Тобі не можна не цвісти,
 Лиш доти варто в світі жити,
 Поки живеш і квітнеш ти!
 Україно, Україно,
 Після далечі доріг
 Вірне серце твого сина

Я кладу тобі до ніг!» [49].

Митець готовий своєю піснею, серцем розпалити тисячі інших небайдужих сердець. Він знає, що тільки нащадки і невблаганний час оцінять працю справжніх патріотів.

У цьому альбомі твір представлений двічі. І як «Пісня про пісню», і як «Україна».

Мати співака, Діана Петриненко, слухаючи її виконання при відомих обставинах, розпереживалася й розплакалася настільки твір душевний і гордий [46].

Інша пісня композитора – «Музико, грай» – про швидкоплинність людського життя, про час, який ніби пісок чи гаряча кров протікає-тікає крізь пальці рук.

«Музика виграє і жалю завдає,

Либонь, собі гадає, що серце в грудях є.

А серце б'ється, плаче в натомлених руках,

Воно струмком гарячим крізь пальці протіка.

Музико, грай, грай, грай!

Бо вже білють скроні.

Не зупиняй шалених пальців біг.

Вже видно край, край, край

Стежини на долоні,

То ж поспішай дограти все, що міг,

Поки ще маєш час» [49].

Справжнє повноцінне, повноправне становлення співака відбулося у важкі для нашого народу роки випробувань і звершень. Це був початок перебудови. Вона ознаменувалася страшною техногенною катастрофою для всього людства, для всього живого на планеті Земля – аварією на Чорнобильській АЕС. З приводу цієї біди співак Т. Петриненко написав пісню «Чорнобильська зона»:

«Все зійшло нанівець, ось і казці кінець,

Що народу нема переводу.
 Білокровий наш страх,
 чорнокровий наш сміх,
 Ані спасу нема, ні заслону.
 За який же такий незамолений гріх
 Ти ввійшла в нашу плоть,
 Чорнобильська зоно?» [49].

Тарас Петриненко, який змалку виростав у селі. на лоні природи й спілкувався із бабусею – матір'ю Д. Петриненко, а також із сільським дітьми, - також важко переживав трагедію багатьох тисяч співвітчизників. Українці віками насиджували, обживали свою святу землю, яка їм дісталася у спадок від роботящих арійв-хліборобів та скотарів. На цій землі вирости діди й прадіди, а далі – вони і їхні діти, онуки й правнуки. Після катастрофи вони були змушені виїхати із тридцятикілометрової зони відчуження, залишивши напризволяще усе надбане й виплекане за довгі роки. Це – зона українського Полісся – колиски слов'янства, а, можливо, й людства. До речі, трагедія душі української людини представлена в поемі І. Драча «Чорнобильська мадонна».

Та біда, лихо – ніколи не ходять самі. За ним потягнулася «біда чернівецьких дітей». А вже 1988 року в Чернівцях, на вулиці Лук'яна Кобилиці, з вини радянських військових, стався витік шкідливих хімічних речовин, який призвів до алопеції (облисіння). Можна припустити, що фактично уже в той час, північна сусідня держава розпочала гібридну війну проти України.

«Ми народу сліпці, ще й сліпий поводитир
 Плюндрували і землі, і ріки.
 Вірним курсом завжди,
 та весь час не туди,
 Ми слухняно крокуєм,
 мов Богом забуті навіки каліки.
 Рукотворна біда чернівецьких дітей

І лахміття земного озону.

Чи скінчиться потік смертоносних вістей,

Що співзвучні тобі, Чорнобильська зоно?» [49].

А ще й на тому тлі почала зростати байдужість, зажерливість радянського чиновництва. І, що найгірше, воно не мало у своїх діях ані краплі каяття про те зло, яке чинило.

Піснею «Лівобережна-Правобережна» Т. Петриненко намагався розбудити українців та його політичне керівництво (таких, як В. Щербицького і йому подібних) наприкінці 1980-х років, аби вони перестали бути обережними у виборі власного шляху розвитку і своєї долі.

«Наскільки ж ти слухняна, простодушна,

Республіко підлеглої снаги.

Твоя слухняність – скеля непорушна,

Що обіперлась на Дніпрові береги.

Хай будь-кого турбує незалежність

Бурятів, і Литву чи Казахстан,

Лише твоя цнотлива обережність

Міцніша за терпіння громадян» [49].

Політичне керівництво тодішньої Української РСР настільки безвідмовно виконувало всі вказівки Кремля, що це вже виглядало на старечий «маразм». Пригадаймо хоча б вибух на Чорнобильській АЕС, після якого була дана вказівка з Москви вивести 1 травня 1986 року киян на першотравневу демонстрацію. І ніхто й чути не хотів про небезпеку опромінення десятків тисяч людей. Хочі партійна номенклатура не забула напередодні евакуювати свої родини подалі від столиці. Перший секретар ЦК КПУ В. Щербицький побоявся, що доведеться свій партквиток покласти на стіл М. Горбачову. А люди – а що їм були люди?! Це лише статистика! Про таку «обережність» співає й оповідає Т. Петриненко у своїх піснях. За інструкціями пересічні українці (чиновники, партійні діячі) не бачили «незалежності», вона їх не турбувала.

Та свободолюбивий український народ, який віками чекав «благодатної днини», не міг далі терпіти й почав уже тоді гуртуватися спочатку у громадсько-культурні осередки, об'єднання, товариства, а далі – розпочав свій шлях Народний Рух України. Це була одна із перших громадсько-політичних організацій, яка спочатку виступала за відродження національної культури, мови, а далі – почала чітко висувати політичні вимоги до керманічів на відокремлення УРСР від Радянського Союзу й створення незалежної держави – України. Наприкінці 1980-их на початку 1990-х років члени Руху провели сотні, а може й тисячі заходів із відзначення пам'ятних дат із історії козацького війська, вшанували закатованих, замордованих і розстріляних письменників, художників, композиторів, артистів, учених, які загинули тільки за те, що називалися українцями. Про таку громадську ініціативу зміни суспільства Т. Петриненко написав пісню, що отримала назву «Народний рух».

«Правду кажуть в нашому народі:

Діла не зробити на хапу.

Маєш бур'яни свої в городі,

То берися, друже, за сапу.

Гей, нумо, хлопці,

Гей, нумо, братці,

Чи вже не годі лічити мух?

Ще є нагода святої праці.

І ця нагода – Народний рух» [49].

За виконання цієї пісні на відкритті фестивалю «Червона рута-89» чернівецький обком компартії відсторонив Т. Петриненка від керівництва журі.

Наступні альбоми Т. Петриненка, що з'явилися у 1990-х роках, відзначаються більшою ліричністю. У 1993 році вийшов спільний альбом Тараса Петриненка і Тетяни Горобець – «Господи, помилуй нас». До нього увійшли пісні: «Не журись / Don't Worry», «Романс / Romance», «Назавжди / Forever», «Твій погляд / Your Look», «Там за обрієм / Over The Horizon»,

«Знайди себе в юрбі / Find Yourself In The Crowd», «Tamara royale inn», «I'm back in USA», «Хай буде все, як є / Let It B», «Роксолана / Roxolana», «Зайчик / Rabbit», «Жлоби / Dzshlobol», «До Надії / To Hope», «Велика брехня / Big Lie», «Червоний вітер / Red Wine», «Господи, помилуй нас / Lord Have Mercy».

Пісню «Не журись» Тарас Петриненко написав у свій козацький ювілейний рік, коли йому щойно виповнилося 40 років. Вже частину життя прожито, але і далі воно продовжується. Він ще формі, в самому розквіті і готовий досягати нових висот, ще «бринить струна двінка і міцна»:

«Вірилось, мріялось, але не збулось.

Не журись, що пережив – то все моє.

Чом моя мила губи скривила?

Все буде добре, нині я в формі

Не журись!» [49].

І хоча в житті автора вже багато пережито і досягнуто, проте він ще не «розпрягає своїх коней», ще не зупиняється на зробленому, «не лягає спочивать», а як козак, який має своїх побратимів-крилатих коней, що постійно разом із ним розділяють і важкі моменти життя, і радість перемоги, продовжує творити, співати, боротися.

Пісня «Назавжди», яку Тарас Петриненко виконує у дуеті з Тетяною Горобець, наповнена ліризмом, коханням до єдиної людини, яка назавжди запала у серце. Закохані потрапили у чарівний полон, і вони дуже хочуть та сподіваються на те, що незважаючи на час, який минає, ця запалена іскра та чарівна мить їхнього кохання залишиться з ними назавжди:

«Повір мені, повір мені,

Що зорі сяють в вишині

Назавжди, назавжди.

А дивний світ очей твоїх

В моєму погляді застиг

Назавжди, назавжди» [49].

Неодноразово перебуваючи на гастролях за кордоном, співак із нетерпінням чекає повернення додому [47], в Україну:

«Ти не мало світом поблукав,
 Бідував і лиха мав по вінця,
 Та якщо добра ти не стрічав,
 Значить не стрічав ти українця.
 Тож коли твоя далека путь
 Приведе в околицю Чикаго.
 Матимеш нагоду зачерпнуть
 Щедрої вкраїнської наснаги.
 Хоча в Америці я нині,
 Та тішуся дарма,
 Зосталось серце в Україні,
 А іншого нема» [49].

У цьому альбомі пісня «Роксолана» зовсім не про ту відому героїчну українку Настю Лісовську, яка, потрапивши у полон, опинилася в чужій країні, і завдяки своєму великому кохання до султана Сулеймана, зуміла там не лише вижити, а й досягнути значних висот у своєму житті. Ось уже багато століть згадують про Роксолану у книгах та наукових дослідженнях. У відомих українських та турецьких серіалах показують про її життя, кохання, поразки та перемоги. Вона стала символом незламної української жінки. Саме про таку любов мріє героїня Тетяни Горобець, шукає її у сучасному безрадісному житті, але поки її не знаходить і залишається засмученою і самотньою:

«Попід сяєвом зірок
 Боязкий мережить крок
 Вздовж безрадісних вітрин
 І завішених гардин,
 Гой-я.
 Чом блукаєш, Роксолано,
 Ти сьогодні трішки п'яна.

Що шукає Роксолана,
 Чи султана чи шайтана?
 Йой, Роксолано!» [49].

У своїй пісні «Велика брехня» Т. Петриненко знову з болем згадує про ту брехню, яку він пережив у своєму житті, коли, здавалось, Муза тимчасово покинула його, хоча раніше запевняла, що будуть кращі дні. І, як у багатьох піснях, він згадує про вірного коня, який допомагає у житті, і падіння з нього передвіщає біду для козака:

«Немов від злодія моя мелодія,
 Тікаєш, котишся ти навмання.
 Співала ти мені, що прийдуть кращі дні,
 А приблудилася велика брехня.
 Порожніх нот полова.
 Мілких чуттів ріка.
 І яма оркестрова,
 Де музика зника.
 Коли журби не стане.
 Коли печаль мине,
 І час пісень настане,
 Тоді згадай мене» [49].

Тарас Петриненко у пісні "Червоний вітер» закликає українців, усіх хлопців і дівчат єднатися й боротися за свою свободу, бо зі сходу насувається зло, яке потрібно подолати і перемогти, бо хто, як не ти:

«Вітер червоний навіває зі сходу чорні мрії полум'ям,
 Хто ще сьогодні постоїть за свободу, як не ти, як не я?
 Хлопці, гуртуймося, дівчата, єднаймося!
 Час кличе знову нас!
 Праці не біймося, борні не лякаймося.
 Бо це останній шанс.
 Як би там не було, але знов ожило

Недобитеє зло.

І, мабуть, не дарма закликає сурма

До старого ярма» [49].

Пісня «Господи, помилуй нас» звучить як молитва, благання до Господа «Боже, Україну збережи». Після тривалої довголітньої боротьби українців, коли їх розпинали і знищували вороги, які постійно зазіхали й прагнули захопити Україну, Т. Петриненко просить благословити у добрий час на подальшу боротьбу, щоб піднятися з колін і відстояти свою рідну землю:

«Навіть на останнім рубежі

Промінь віри в нас ще не погас,

Боже, Україну збережи,

Господи, помилуй нас.

Нам свою всемілість покажи

Правдою повсюди й повсякчас,

Боже, Україну збережи,

Господи, помилуй нас.

Помилуй, Господи,

Помилуй, Господи,

Господи, помилуй нас...» [49].

У четвертому альбомі «Любов моя» (1998 р.) представлено пісні: «Любов моя (Версія 1)», «Ми не закінчили розмову», «Світлячок в долонях», «Я пам'ятатиму тебе», «Останні теплі дні», «Козацька доля», «Весна і ти», «Новий рік», «Там за обрієм», «Любов моя» (Версія 2).

У пісні Т. Петриненка «Козацька доля» постає образ типового, але вільного українця, який сподівається на вірне кохання милої, котра мала би його чекати за будь-яких умов:

«Що ж ти, мила, не встаєш?

Чом ховаєш очі?

Чи мене не впізнаєш?

Чи впізнати не хочеш?
 Чи без тебе за сім літ
 Щось мене змінило?
 Чи забула, як колись
 Ти мене любила?
 Видно, доля вже така -
 Довела до краю...» [49].

Творча натура Т. Петриненка досить специфічна, та про що б не писав і не співав – усі його помисли про Україну [47]. До неї він завжди повертається, до неї молиться, їй єдиній, як матері рідній, довіряє:

«Ніколи в житті не ставав на коліна,
 Та зараз мій зоряний час:
 За тебе молюсь, непохитна твердине,
 За себе молюсь і за нас.
 Ти - кара моя і моя нагорода
 В одвічній святій боротьбі,
 Ти - мука і радість, неволя й свобода,
 Я вірю єдиній тобі» [49].

Наприкінці 1990-х років поезій й піснi Т. Петриненка стали більш ліричнішими, можливо, ностальгійними, філософськи забарвленими. Це відчувається у поезії-піснi «Останні теплі дні»:

«Останні теплі дні погожі і сумні,
 Останні теплі дні бентежать грішну душу.
 Я так їх не чекав, тепер одне лиш мушу:
 Прийняти все, як є. Останні теплі дні» [49].

Як спогад про палке кохання, у ліричного героя залишається «Світлячок в долонях». Та настане день і світлячок погасне:
 «Пробач мене, прости за спалені мости,
 Що так мене й не дочекалась ти.
 Нічний самотній сад засипав листопад -

Тепер дороги не знайду назад.
 Ти - світлячок в моїх долонях.
 У відчаю на дні він не погасне, ні,
 Та на світанку зникне вдалині» [49].

Із висоти прожитих літ і пройдених доріг поет, очевидно, навчився цінувати те, що має, а те, що загубив чи втратив – навчився відпускати. По-іншому – не можна. Про це йдеться зокрема в поезії «Там за обрієм»:

«Не судилося, не вродилося,
 Загубилося, не шукай.
 Ця любов була варта вічності,
 Але ось уже видно край.
 І осміяні, і ославлені –
 Як ми вперто чинили гріх,
 Я беріг тебе до безпам'яті,
 А себе зберегти не зміг...» [49].

Поет створює образ сучасних людських стосунків між чоловіком та жінкою. Вони банальні і прості, як дописаний докінця й прочитаний до останньої сторінки роман, у якому вже пора ставити крапку:

«Такий простий і легкий сюжет.
 Це не Бальзак і не Шекспір.
 Чому ж твій ніжний силует
 Перед очима до сих пір?» [49].

У багатьох текстах пісень Т. Петриненка відчувається, що поет і композитор понад усе в житті цінує те, що іноді вже неможливо повернути (через трагедію людської смерті) – людські стосунки:

«Сьогодні не кажи мені "прощай",
 Постривай, зачекай.
 Я так хотів тобі принести рай -
 Приніс біду.
 Тобі зі мною горя через край,

Вибачай, вибачай.

Як тільки скажеш ти мені "прощай",

То я піду» [49].

Проаналізувавши кілька мистецьких альбомів Т. Петриненка, можемо поділити його поезію на такі тематичні групи: громадянська лірика, філософська, інтимна.

До громадянської лірики відносимо тексти пісень: «Чом так довго мене мати не будила», «Боже, Україну збережи», «Україно», «Колискова 33-го року», «Пісня про пісню», «Чорнобильська зона», «Лівобережна-Правобережна», «Народний рух», «Господи, помилуй нас», «Роксолана», «Червоний вітер».

Філософська поезія представлена текстами: «Земля – блакитний м'ячик», «Зорепадом летять роки», «Чи можеш ти вибирати, від чого тобі вмирати», «І так цієї ночі молитви серце хоче», «Я – професійний раб», «Музико грай!».

Інтимна лірика нуртує в поезіях: «Хай буде все, як є», «Там за обрієм», «Твій погляд», «Велика брехня», «Романс», «Назавжди», «Ми не закінчили розмову», «Я пам'ятатиму тебе», «Весна і ти», «Світлячок в долонях», «Останні теплі дні».

У Тараса Петриненка ніколи не склалися нормальні стосунки із українським шоу-бізнесом [47]. Та він часу від часу з'являється на сцені. Але в ефірі його майже взагалі не показують. Поза тим, співак неодноразово виступав на Співочому полі в Києві, у багатьох містах України, і до окупації півострова, в Криму. Він стверджує, що наш музичний ефір форматований під певний контингент. А Т. Петриненко за таких умов хоче залишатися самим собою.

У співака є й певні плани на майбутнє: він дуже хотів би у найближчий час записати новий альбом. Музикант вважає, що стиль музики і стиль сьогоденішнього життя в Україні такий: якщо хочеш бути на поверхні – то тобі

потрібно виконувати певні правила. А Т. Петриненко намагається встановлювати правила для себе сам.

Деякі телеканали і радіостанції бояться брати його пісні для представлення в ефір тому, що він намагається писати пісні громадянської тематики. Хоча має у творчому доробку й чимало ліричних. Поет пише про життя просто, як він його бачить. «Жодна влада не хоче дивитися на себе в дзеркало, бо це суперечить її інтересам. А я такий, як є. Мабуть, в цьому і проблема».

Зараз у творчій розробці митця перебуває декілька проєктів. Найперше йому б хотілося перезаписати речі, які підлягають певному симфонізму. Мається на увазі поновити ті речі, які є його „золотим фондом”. Це один бік справи. Інший полягає в тому, що він хоче записати іще один новий альбом. Співак планує зробити його більш ліричним. Однак, не настільки, щоб втратити власне обличчя.

Чимало друзів, колег закликають Т. Петриненка видати свою збірку поезій, можливо, й не одну. Проте, наразі це ще не зrealізовано, можливо, тому що він не вважає себе професійним поетом. Принаймні, наскільки б йому цього хотілося. В юності, коли був молодший, ніколи не задумувався над тим, що доведеться ще й таким займатися. Та в житті сталося так, що до пісень виконавця кращих текстів, аніж він писав сам, йому ніхто ніколи не пропонував. Може, скоро ця ідея й стане реальністю.

Якийсь час Т. Петриненкові забороняли співати свої пісні. Це була та остання крапля, яка переповнила чашу його терпіння і він прийняв запрошення з Росії попрацювати там деякий термін. Тоді в самій Росії було набагато простіше реалізовувати себе творчо, індивідуально.

Коли Т. Петриненко відчував, що за тою чи іншою людиною криється непересічний талант, то він неодмінно намагався посприяти тому, щоб таке обдарування не загубилося. Критики навіть кажуть, що співак посприяв виведенню в люди, на велику сцену, гурту «Кому вниз» (лідер гурту – Андрій Середя).

Однак, на жаль, настали такі часи, що часто про талант до музики чи до слова сьогодні взагалі не йдеться. Поет і композитор вважає, що все це перетворилося у таку собі індустрію, яка має свої канони і догми. Зустрічаються, звичайно, й талановиті люди. Та, як правило, вони залишаються поза грою. Може, тому, - розмірковує співак, що бути популярним сьогодні особливого таланту вже й не потрібно. Світ змінюється, але не в кращий бік.

Відомо, що Т. Петриненко брав активну участь у Помаранчевій революції. Після неї багато співаків, які її підтримали, пішли в політику. Музикант зізнався, що пропозиції стати народним депутатом йому надходили мало не від початку нашої незалежності. Пропонували й цього разу. Але він упевнений, що кожен повинен займатися своїм, а його справа - музика.

Найбільше його тішить те, що наша держава незалежна. Щоправда, це не потрібно перебільшувати. Адже в українців, на жаль, давно закріпилася усталена традиція „наступати на одні й ті ж старі граблі”. А в останні роки це вже виглядає як „танець на граблях”. Т. Петриненко вважає, що неможливо логічно пояснити, чому, коли українські патріоти здобувають якусь чергову перемогу, вони тут же самі її й віддають.

Найбільшим і надзвичайно приємним подарунком для Т. Петриненка є те, що кожні 15 хвилин київський Михайлівський Золотоверхий собор своїми дзвонами грає його пісню «Україна».

Розділ 3

Методичні рекомендації щодо вивчення творчості Тараса Петриненка у ЗЗСО

3.1. Вивчення творчості Тараса Петриненка на уроках позакласного читання

Література – це мистецтво слова, тож її потрібно вивчати в контексті різних видів мистецтв. Цьому сприятиме проведення уроків літератури на основі естетичного діалогу (полілогу) з живописом, музикою, архітектурою.

Проаналізувавши шкільну програму з української літератури для загальноосвітньої школи, висновуємо, що у ній недостатньо уваги приділено темам, які пов'язані з епохою українського національно-культурного відродження кінця 80-х років ХХ ст. У рекомендаціях щодо тематики уроків позакласного читання програмою також не передбачено вивчення таких тем. Хоча саме в цей культурно-мистецький період чітко окреслились ціннісні орієнтири багатьох українських виконавців, які своєю творчістю пробуджували національну свідомість українців. Тож вважаємо за доцільне для уроків позакласного читання обрати відповідні теми, які допоможуть учням встановити причинно-наслідкові зв'язки змін, які відбувалися в тогочасному українському суспільстві.

З цією метою пропонуємо проведення уроку позакласного читання в 11-му класі для ознайомлення учнів з творчістю Тараса Петриненка – поета-пісняка, композитора, Народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка (1996), Заслуженого діяча мистецтв України. Рекомендуємо орієнтовну тему уроку: «Боже, Україну Збережи! Господи, помилуй нас!», а також, з метою виявлення творчих здібностей учнів, рекомендуємо проведення виховного заходу під назвою ««Червона Рута – 89». Тарас Петриненко – архетип нації!»

Українське культурно-мистецьке середовище середини 80-х років ХХ ст. було надзвичайно потужним, активізувався фестивальний рух (згадаймо хоча б «Червону Руту-89» у Чернівцях, головою журі якого був Т. Петриненко).

Тому для продовження обговорення тих проблем, які порушували українські поети-піснярі, автори-виконавці власних пісень, сучасники Т. Петриненка, що є надзвичайно важливим у сьогоднішній день, ми й пропонуємо проведення уроку позакласного читання та виховного заходу.

Початок уроку повинен заінтригувати учнів, тому обираємо фрагмент одного з інтерв'ю Тараса Петриненка, запропонувавши його як епіграф до розмови на заявлену тему та для створення проблемної ситуації: «Народ повинен мати душу, а це його культура, мова та ще багато речей, без яких він – просто населення».

Перший етап уроку передбачає знайомство з Тарасом Гариначем Петриненком, його родинним колом (його мати – Народна артистка України, відома оперна співачка Діана Петриненко), що безумовно сприяло становленню його як творчої особистості, а також з мистецьким середовищем, куди він потрапив згодом. Для візуалізації короткої шкільної лекції вчителю необхідно запропонувати учням презентацію, спрямувавши її в русло виокремлення найважливіших етапів творчої еволюції митця. Для аналізу лірики Т. Петриненка обираємо такі твори, які репрезентують широку жанрово-тематичну палітру («Україна», «Пісня про пісню», «Чорнобильська зона», «Я професійний раб», «Останні теплі дні»).

Цей урок і виховний захід дають можливість поглибити знання учнів про українську, зокрема й пісенну культуру 80-90-х рр. ХХ ст. та видатних постатей того часу; популяризувати творчість Народного артиста України Тараса Петриненка; виховувати інтерес до якісного українського контенту – живої музики, яка має зміст і душу.

**План-конспект позакласного уроку з вивчення творчості Тараса
Петриненка у ЗЗСО**

Урок-молитва

Тема: "Боже, Україну збережи! Господи, помилуй нас"

Мета: розкрити головну думку поезії Тараса Петриненка "Господи, помилуй нас", розвинути її, довести учням значущість рідної країни, її складну долю у боротьбі за Незалежність, удосконалити уміння учнів висловлювати свої думки, виховувати віру і вселяти надію у краще майбутнє нашої України.

Тип уроку: застосування знань умінь і навичок

Обладнання: проектор, екран, фортепіано, мікрофон, платівка третього альбому співака, програвач, роздрукований текст пісні для кожного учня, портрет Тараса Петриненка, вишитий рушник, свічка.

Хід уроку

"Навіть на останнім рубежі
Промінь віри в нас ще не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас".

Тарас Петриненко

I. Організаційний момент.

Учитель вітається з учнями. Спілкується з дітьми дві хвилини, щоб налаштувати їх на урок.

II. Оголошення теми, мети уроку.

Учитель оголошує тему, мету, важливі моменти на які варто звернути увагу протягом уроку.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Звучить пісня Тараса Шевченка "Україно". Платівка і програвач.

Слово вчителя.

Сьогодні наш урок присвячено одній із найважливіших тем - темі значущості України, важливості збереження її державного суверенітету, її Незалежності!

На долю України від самого її початку випали великі випробовування, та вона вистояла і стоятиме й надалі з високо піднятою головою, адже поки будуть такі свідомі учні, як ви, мій дорогий 10 клас, доти Україна цвістиме у всій своїй величності і красі.

Учитель запалює свічку, яка стоїть на вишитому українському традиційному рушникові. Перед початком основної частини уроку учитель просить усіх піднятися і разом прочитати молитву:

«Навіть на останнім рубежі
Промінь віри в нас ще не погас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
Нам свою всемилість покажи
Правдою повсюди й повсякчас,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
В наших грудях кулі і ножі,
Нас розп'ято й знищено не раз,
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас.
І з колін піднятись поможи
І благослови у добрий час
Боже, Україну збережи,
Господи, помилуй нас» [49].

Сьогоднішній урок - незвичайний, адже він присвячений темі молитви. Молитва завжди поруч з нами, вона є містком між Богом і людьми, у хвилини радості і печалі ми завжди звертаємося у своїх молитва до Бога. У центрі даної теми вірш Тараса Петриненка "Господи, помилуй нас". Сьогодні у нас з вами

буде можливість зануритися у зміст цього вірша, явний і прихований, його символи, тему, основну думку, проблематику.

VI. Сприйняття навчального матеріалу.

У своїй творчості до теми України зверталася низка поетів і письменників: Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Максим Рильський, Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Іван Драч, Оксана Забужко та інші.

Та сильніше відлунюються у серцях поетичні твори, які написані надзвичайно обдарованими людьми і торкаються найпотаємніших струн людських душ.

Серед таких поезій і є вірш "Господи, помилуй нас" Тараса Петриненка - сина українського народу, вічного патріота, борця за свободу і Незалежність своєї країни, Народного артиста України, композитора, громадського діяча тощо.

1. "На знайомство до поета".

Познайомитися із життєвим і творчим шляхом поета пропонуємо у формі інтерв'ю. Для цього потрібно заздалегідь домовитися із двома парами учнів. Вони мають обрати свої ролі: журналіст або поет. Після вибору учні-журналісти мають підготувати по 6 цікавих питань для поетів, а учні-поети, зрозуміло, мають заздалегідь підготувати відповіді на свої 6 запитань.

Інтерв'ю з Тарасом Петриненком.

Обидві пари учнів по черзі грають свої ролі.

Журналісти задають по 6 питань поетам. Учитель теж готує декілька питань на випадок, якщо учні підготуються недостатньо.

1 пара:

- Розкажіть де і коли ви народилися?
- Я народився 10 березня 1953 року у чудовому місті – місті моєї любові, що має назву Київ.
- Як звати ваших батьків, ким вони були?

- Мою матір звали Діаною Гнатівною, а тата – Гаринальд Кіндратович. Мама була співачкою, батько – журналістом і музикантом. Тому і я не далеко втік!

- Чи вважаєте ви, що ваша матір мала неабиякий вплив на становлення вас як поета і письменника?

- Безумовно. Мама була моєю натхненницею, музою. Вона разом із батьком привила мені любов до мистецтва, передусім музики.

- Що спонукало вас поїхати до Росії?

- Після того, як мені заборонили виконувати власні пісні, а особливо «Пісню про пісню», я і гурт «Чарівні гітари» вирішили рятуватися будь-якими способами.

- Як ви познайомилися зі своєю дружиною?

- 1987 року, саме тоді я відновив «Гроно», Тетяна якраз у той час приєдналася до наших лав.

- Яку пенсію отримує Народний артист України?

- Мені соромно називати цю цифру. Це копійки.

2 пара:

- Скільки у вас альбомів?

- Чотири.

- Який альбом ви вважаєте найуспішнішим?

- Мабуть, третій. Адже саме він створений разом з моєю коханою – Тетяною. І саме тут розкриваються найважливіші теми і проблеми українців, України загалом.

- Яка ваша пісня вважається найпопулярнішою і чому?

- «Україно», «Пісня про пісню», «Господи, помилуй нас». Я навіть не знаю котра з них популярніша. Кожному своє, напевно.

- Яка з пісень подобається найбільше особисто вам?

- Я люблю і любитиму свою творчість цілком. Від «Візерунків шляхів» до останнього подиху на сцені. Я не можу виділити щось конкретно, адже усе, що написано мною – щире, від душі.

- Чи плануєте ви видавати збірку поезій? Адже тексти ваших пісень - це наймовірні вірші.

- Я задумувався про це не раз. Але життя таке швидкоплинне. Мені завжди не вистачає часу на це. Пісня – перше для мене. Все решта відходить на другий план. Мабуть, таке моє єство і я нічого не можу з цим удіяти.

2. Робота над поезією Тараса Петриненка "Господи, помилуй нас".

Вірш, зрозуміло, національного спрямування. За формою він нагадує молитву, прохання, діалог людини і Бога.

Діти, прочитайте про себе вірш, поміркуйте над питаннями:

- Що спонукало автора до написання тексту саме такої теми?;
- Чому нас треба помилувати?
- Хто розпинав і знищував Україну за словами Тараса Петриненка?

Написання письмової роботи на 15 хвилин.

3. Виразне читання поезії "Господи, помилуй нас".

Діти читають вірш уголос методом «Ланцюжок». Кожен учень читає два рядки, наступний підхоплює його і так далі.

4. Підсумкова бесіда за питаннями.

1. Хто такий Тарас Петриненко?
2. Коли народився автор?
3. Ким були його батьки?
4. Скільки альбомів у Тараса?
5. Який альбом Петриненко вважає найуспішнішим?
6. Чи є у нього найулюбленіша пісня?
7. Ви планує автор видавати збірки?
8. Як звати дружину Тараса?
9. Що для Тараса Петриненка сцена? Для чого це йому?
10. Яка лірика у творчості Тараса переважає?
11. Чому Тарас не йде у політику?
12. Чи сподобалася вам творчість Тараса Петриненка. Так чи ні? Аргументуйте свою думку.

5. Перевірка домашнього завдання. Твір-есе "Що для мене молитва".

Діти здають зошити із творами учителю на стіл для перевірки та оцінювання.

6. Підсумки уроку.

На екрані відео про Тараса Петриненка. Діти виходять з класу від пісню Тараса Петриненка "Господи, помилуй нас".

Слово учителя.

Тарас Петриненко – душа української пісні, патріот своєї держави, людина щира, правдива, яка живе чесно і гідно. Той, кому не потрібні мільйони і гори золота, дорогі автівки і незвичайні наїдки. Людина проста, віруюча, надзвичайно талановита і скромна. Той, хто робить три справи одночасно – пише тексти, музику і сам співає! І це виходить у нього надзвичайно гарно!

7. Домашня робота.

Вивчити поезію-молитву "Господи, помилуй нас" напам'ять. Учням з вокальними даними дозволяється вивчити пісню і заспівати на здачі з використанням фонограми мінус.

Переглянути інтерв'ю Яніни Соколової з Тарасом Петриненком на ютуб. Поміркувати над питанням: «Чи потрібен Тарас Петриненко сучасній молоді?».

Позакласний виховний захід
««Червона Рута – 89».
Тарас Петриненко – архетип нації!»

Мета:

- збагатити знання учнів про мистецький рух в Україні 80-90-тих років, творчість Тараса Петриненка;
- виявити і розвинути співацькі здібності учнів, їх творчі здібності;
- виховувати любов до українського контенту, навчити поважати рідну державу, свій народ, уміти усвідомлювати свою приналежність, бути патріотами України

Завдання:

- формувати пізнавальні процеси учнів;
- сприяти формуванню в учнів духу патріотизму;
- виховати в учнів любов до всього українського;
- пропагувати український музичний контент.

Обладнання: звукопідсилююча техніка, комп'ютер, фонограми пісень Тараса Петриненка.

Підготовка:

- пошук і підбір матеріалів;
- написання сценарію;
- підготовка техніки і декор сцени.

Форма проведення: виховна година.

Місце проведення: актовий зал.

Хід заходу

Учитель:

«Червона рута» як явище виникла ще за часів існування СРСР у 1989 р., коли у Чернівцях відбувся перший фестиваль національної молодіжної музики. «Червона рута» здійснила справжню «революцію» в українській культурі, що мала вплив на все суспільство. Фестиваль народив нову молодіжну музику, якої до цього не існувало. Раніше українська молодь, не

маючи своїх вітчизняних кумирів, змушена була задовольнятися московською естрадою, або слухати західних поп-зірок.

Відкрита «Рутою» нова музична хвиля здобула нечувану популярність в Україні і в українській діаспорі. Багато пісень, виконаних вперше на фестивалі, одразу стали хітами, які співали мільйони людей. Переможці «Рути-89» та їх пісні займали перші місця в усіх хіт-парадах та різноманітних опитуваннях.

Ведучий:

Миттєво, вчора зовсім невідомі музиканти перетворилися на загальних кумирів української молоді кінця 80-тих – початку 90-тих років. Вже протягом наступного року вся Україна співала «рутівський» репертуар «Братів Гадюкіних», Віки, Андрія Миколайчука, Олександра Тищенка, «ВВ», І.Білик, М. Бурмаки, «Тризубого Стаса» та ін. Проте, «Червона рута» стала не тільки знаменем українського відродження, особливим культурним феноменом, а й започаткувала в Україні національний шоу-бізнес. Вперше більша частина населення і особливо молодь почала захоплюватися українською музикою, що стала частиною їхнього життя.

Ведуча:

Музика фестивалю почала збирати величезні аудиторії в сотні тисяч глядачів на стадіонах і великих площах, яких приваблювала мистецька вартість концертів (раніше таку кількість людей збирали лише політичні мітинги). Ще під час проведення першої «Червоної рути» розтиражовані фестивальні записи були блискавично розкуплені глядачами і не задовільнили й десятої частини попиту. А після фестивалю було проведено перший в історії загальноукраїнський концертний тур: 87 концертів переможців «Рути-89» по всій Україні пройшли з небувалим успіхом при переповнених залах.

Ведучий:

Саме «Рута» спровокувала появу шоу-індустрії в Україні – стала першим замовником на технічне (сцена, звук, світло, студії звукозапису,

музобладнання, тиражування музпродукції) та творче (композитори, аранжувальники, звукорежисери, поети, тощо) забезпечення подібних заходів.

Учитель:

Фестиваль «Червона рута» називається так саме через Івасюка. Це він відкрив нову сторінку в історії української пісні. Івасюк фактично модернізував її, підняв на інший рівень. Його пісні просто невмирущі, їх почали співати в усьому світі. Після трагічного вбивства композитора й аж до 88-го року вони були небажаними в теле- й радіоефірах. У 1989-му виповнилося 10 років, як він загинув. Група однодумців – Тарас Мельник, Кирило Стеценко, Ігор Калиниченко, Софія Майданська, Сергій Проскурня – запропонували тодішньому ЦК ЛКСМ України та Міністерству культури на честь Івасюка провести пісенний фестиваль, і таким чином згадати його й віддячити. А де провести? Звичайно, в Чернівцях, де він цю «Червону руту» й написав та вперше виконав на Театральній площі.

Пропонуємо до вашої уваги **пісню «Червона рута»**, гімн фестивалю. (Виконують талановиті учні класу або школи при змозі. Якщо такої можливості немає, варто мати екран і проектор, щоб увімкнути дітям відео).

Учень:

Чернівці тиждень жили фестивалем – таке унікальне явище було вперше в Україні. Відкрився фестиваль п'ятнадцятого-сімнадцятого вересня. Вісімнадцятого вже відбувалися відбіркові тури, а урочисте відкриття на стадіоні «Буковина» було дев'ятнадцятого числа.

Фестиваль «Червона рута» готувала київська група. Ядром творчої частини були **Тарас Мельник, Ігор Калиниченко, Кирило Стеценко, Сергій Проскурня**. Сценарій, а це близько 40 сторінок, писала буковинка **Софія Майданська**. Для цього вона піднімала цілі пласти історії Буковини та української пісні.

Учениця:

На першому фестивалі «Червона рута» працювало феноменальне журі, його головою був **Мирослав Скорик**. А членами – **Назарій Яремчук, Іван Малкович, Тарас Мельник, Ігор Калиниченко**. Ведучими були **Сергій Архипчук** зі Львова та **Василь Вовкун** — тодішній артист нашого театру, а зараз він – художній керівник Львівського оперного театру.

У день відкриття, яке було грандіозним, **Тарас Петриненко** співав пісню про «Народний рух» та «Ще не вмерла Україна». Уявіть на стадіоні «Буковина» такий масштабний фестиваль, багато артистів, повно людей, синьо-жовті прапори... Це було надзвичайно.

Учитель:

Пропонуємо вашій увазі фрагмент виступу Тараса Петриненка на «Червоній Руті-89» із піснею «Народний рух».

Учень:

На початку 70-их Петриненко був лідером початків українського "року". Далі фольк-рок, попсові мотиви, служба в армії, заборона співати власні патріотичні пісні ("Пісня про пісню") та еміграція до Росії. Після повернення на Батьківщину виходить найпопулярніша його пісня "Україна", яка здається ніколи не втратить своєї популярності та актуальності...

Учениця:

Свій шлях на саму вершину української поп-музики **Тарас Петриненко** починав як і більшість його ровесників з танцмайданчика, де на початку 1969 року заспівав "Еней", складений з учнів спеціальної музичної школи ім. Лисенка. Через рік "Еней" дебютував на телебаченні і майже два роки був безперечним лідером української рок-музики. В кінці 1971 року Петриненко створив новий, дещо попсовіший гурт "Дзвони", та через три роки знову об'єднався з друзями з "Енея". Новостворений ВІА "Візерунки шляхів", довантаживши лірику "Дзвонів" (вірніше Петриненка) та фолк-рок "Енея",

патріотикою членів спілки композиторів, на початку 1975 року записали на "Мелодії" платівку-гігант. Відразу ж гурт запросили до Укрконцерту, де під вівіскою "Гроно" він проіснував майже рік.

Учень:

Після служби в армії Петриненко недовго керував знаменитою "Мрією", та після того як їм заборонили виконувати власні пісні (зокрема такий шедевр як "Пісня про пісню"), він з гуртом "Чарівні гітари" емігрував до Росії. З 1982 року Петриненко в тульському ансамблі "Красные маки", який на той час складався виключно з українських музикантів. З "Маками" він записав свої перші російськомовні хіти - "Погасшие звезды", "Перелетная птица", "Я скоро вернусь", та не чекаючи коли він стане вже зовсім модним поп-співачком, повертається в Україну. В 1986 році Петриненко разом з гітаристом Ігорем Шабловським (екс-"Еней", "Гроно", "Синяя птица", "Аеробус") та співачкою Тетяною Горобець (екс-Театр естради) відроджує "Гроно". Спочатку репертуар дублював "Маки", та з'явилися "Україна", "Пісня про пісню" і досить швидко Петриненко став лідером української пісні. Дещо політизований і розтиражований лейблом "Кобза", альбом 1989 року "Я професійний раб", здається зовсім не мав вад. Цікаво, що всі вважали "Гроно" поп-гуртом, хоч весь альбом аранжовано в стилі прогресив-рок.

Учениця:

В 1991 році Петриненко почав запис для "Аудіо України" альбому "Господи, помилуй нас", який був завершений лише через два роки. Причиною тому розвал гурту "Гроно" - одного разу акомпануючі музиканти просто не повернулися із зарубіжних гастролів. Та це не відбилося на якості альбому - за підсумками 1993 року він визнаний кращим в Україні. В 1995 році метр нашої поп-музики мабуть вирішив спочити (на лаврах) і несподівано став ві-джеєм - він деякий час вів на центральному телебаченні програму "Колискова для дорослих". Влітку 1997 року на "Таврійських іграх - VI" Петриненко отримав

Всеукраїнську премію в галузі музики та масових видовищ "Золота Жар-птиця" в номінації "Жива легенда". В кінці року фірма "Нова Рекордс" випустила третій сольний альбом Петриненка "Любов моя", планується нарешті розтиражувати і попередній.

Учень:

В 1999 році за особистий внесок у розвиток національної культури і мистецтва та вагомі творчі здобутки, солісту-вокалісту концертно-творчої організації "Київщина" Тарасу Петриненку присвоєне звання Народного артиста України; одночасно звання Заслуженої артистки України присвоєне його напарниці Тетяні Горобець. В 2003 році лейбл Атлантик причислив Тараса Петриненка до когорти рок-музикантів і видав збірник його пісень в серії "Рок Легенди України".

Учитель:

На завершення виховного заходу пропонуємо послухати пісню «Україна» у виконанні учениці вашого класу.

3.3. Блоки завдань для вивчення творчості Тараса Петриненка у ЗЗСО

І. Бліцопитування Так/Ні «Як добре ти знаєш постать Тараса Петриненка?»

Письмово (або усно) дайте відповідь на питання словами Так/Ні. Якщо відповідь Ні, доведіть цю відповідь:

1. Тарас Петриненко народився у Києві 10 березня 1935 року? (Ні. Тарас Петриненко народився у Києві 10 березня 1953 року);
2. Автор пише тексти пісень, але ніколи не писав музики до них? (Ні. Тарас Петриненко не тільки автор текстів, а й композитор);
3. 1999 року Тарас Петриненко отримав звання «Народний артист України?» (Так);

4. Мати Тараса Петриненка з 1950 р. по 1967 рік працювала журналісткою? (Ні. Мати Тараса – співачка. Ніколи не працювала журналісткою. Тато Тараса журналіст);
5. Діана Петриненко – рідна сестра Тараса? (Ні. Це мати Тараса Петриненка);
6. Гурт «Еней» 1970-1971 рр. був беззаперечним лідером української рок-музики? (Так);
7. «Еней», «Дзвони», «Візерунки шляхів», «Мрія», «Чарівні гітари», «Червоні маки», «Гроно» - усі назви мають відношення до Тараса Петриненка?(Так);
8. Деякий час Тарас Петриненко був бас-гітаристом відомого на той час рок-гурту «Кому вниз?» (Ні);
9. Тарас Петриненко писав виключно українські тексти до пісень? (Ні. У автора є декілька російськомовних пісень);
10. Тарас Петриненко 1955 року був ведучим на телебаченні і вів програму «Колискова для дорослих?» (Так);
11. Тарас Петриненко був противником Помаранчевої революції і відмовився виступати на Майдані Незалежності 2004 р.? (Ні. Він неодноразово виступав на Майдані Незалежності під час Помаранчевої революції);
12. Тарас Петриненко – рок-легенда України? (Так).

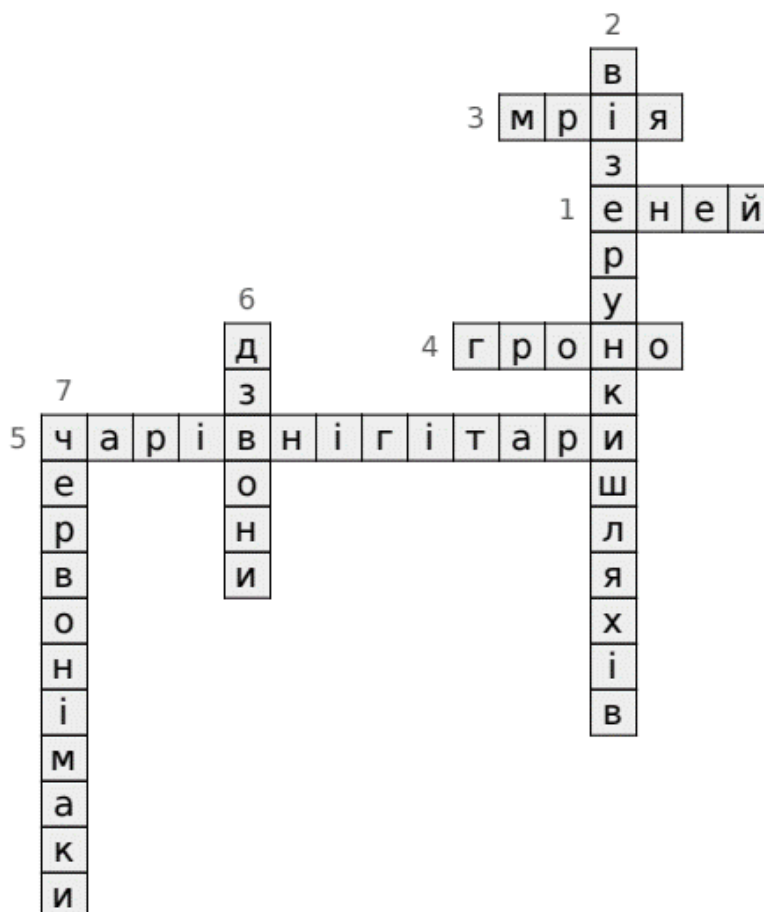
Таке завдання у письмовій формі може слугувати перевіркою на знання життєвого і творчого шляху Тараса Петриненка на останньому уроці з теми або ж в усній формі після пояснення теми наприкінці даного уроку для того, щоб учитель зрозумів наскільки добре учні запам'ятали постать Тараса Петриненка і наскільки вони уважні до дрібниць.

Зауважимо, що завдання у письмовій формі ми пропонуємо оцінювати за 12-бальною системою і викладати оцінку за роботу у журнал, натомість завдання усної форми, на нашу думку, варто лише брати до уваги,

занотовувати кількість правильних і неправильних відповідей учнів, щоб мати можливість вкінці теми врахувати це до оцінки.

II. Кросворди

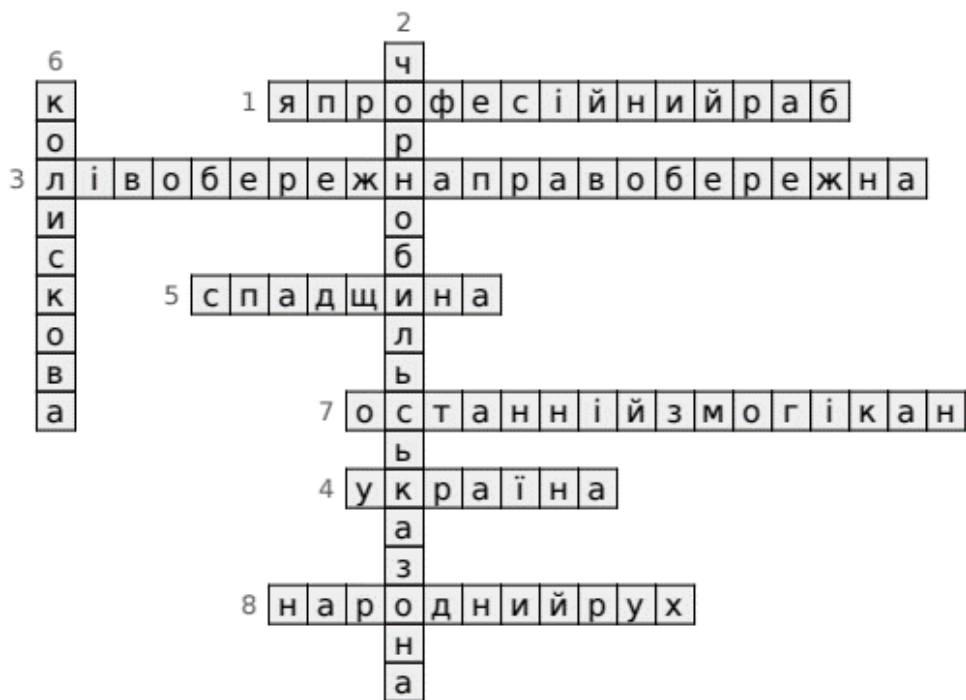
Кросворд №1

Питання до кросворду №1:

1. Як називався гурт у складі якого Тарас розпочав свою музичну кар'єру?;
2. Назвіть перший альбом автора;
3. Назвіть ансамбль, яким керував Тарас до поїздки у Росію;
4. Яку назву отримав новий гурт після злиття обох попередніх?;
5. З яким гуртом Гаринальдович переїхав до Росії?;
6. Назва гурту створеного 1971 року;
7. Назва тульського ансамблю, де деякий час працював Тарас Петриненко

Кросворд №2

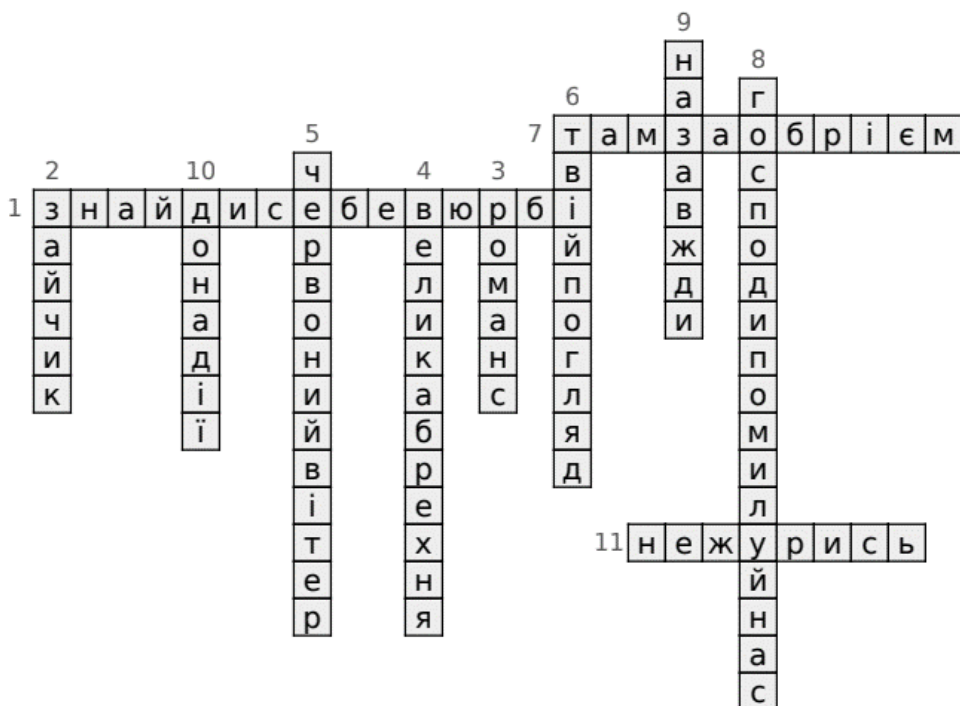

Питання до кросворду №2:

За рядками з пісень відгадайте назву пісні:

1. Ровесники мої, невільничее братство, покора - наша плоть, смиренність - наша кров;
2. Ми народу сліпці, ще й сліпий поводитир, плюндрували і землі, і ріки;
3. Надійність наша - тисяча процента, лояльність наша теж не знає меж;
4. Лиш доти варто в світі жити, поки живеш і квітнеш ти;
5. Спадщина(записати у квадратики на початку розгадування);
6. Кругом людське горе розбилось, мов море, не минуло кляте Катриної хати;
7. Посидь зі мною самота, є пляшка доброго вина, існує в світі пустота, лиш там, де випито до дна;
8. Правду кажуть в нашому народі, діла не зробити на хапу, маєш бур'яни свої в городі, то берися друже за сапу.

Кросворд №3

Питання до кросворду №3:

За рядками з пісень відгадайте назву пісні:

1. Питаєш ти куди гребти, куди втекти питаєш ти, і як від себе вберегти;
2. Хто захистить мене від злих ворогів, хто не байдужий оборонить мене;
3. Ні, не нарікаю я на тебе, що у леті забарився ти;
4. Немов від злодія моя мелодія, тікаєш, котишся ти навмання, співала ти мені, що прийдуть кращі дні;
5. Хлопці гуртуймося, дівчата єднаймося, час кличе знову нас;
6. Огортає мене пільма, знову ти полетів до хмар, хай почує душа твоя, сиротію без тебе я;
7. Не судилося, не вродилося, загубилося - не шукай. Ця любов була варта вічності, але ось уже видно край;
8. Грішні діти - діти не чужі;
9. Можливо це чарівний сон, але святий його полон;
10. Замкнуте коло чорних ніг, під тягарем свого хреста, ліг, наче камінь, Божий гнів на серця, на уста;
11. Та, коли чоловікові сорок років, він повинен бути, ким він є.

8. Такий простий і легкий сюжет. Це не Бальзак і не Шекспір, чому ж твій ніжний силует перед очима до сих пір?.

III. Тести

1. Укажіть рік народження Тараса Петриненка:

А) 1957;

Б) 1869;

В) 1953;

Г) 1857.

2. Виберіть твердження, яке повніше характеризує Тараса Петриненка:

А) український співак, композитор, поет;

Б) український композитор, співак, диригент хору;

В) український музикант, співак, поет, композитор;

Г) український співак, поет, лідер гурту "Еней".

3. Дядько Тараса Петриненка, Іван Паливода був:

А) військовим;

Б) відомим педагогом;

В) співаком, педагогом, викладачем сольного співу;

Г) рибалкою.

4. Свою музичну діяльність Тарас розпочав:

А) 1969 р.;

Б) 1958 р.;

В) 1953 р.;

Г) 1959 р..

5. 1971 року створено:

А) гурт "Візерунки світів";

Б) гурт "Еней";

В) гурт "Веселі хлопці";

Г) гурт "Дзвони".

6. З якої причини Тарас разом із гуртом "Чарівні гітари переїжджає до Росії?

- А) йому не вистачало коштів;
Б) у Росії була його дружина;
В) через заборону виконувати "Пісню про пісню";
Г) усі варіанти відповідей правильні.
7. Пісня "Україна" входить до альбому під назвою:
А) "Веселкові обрії";
Б) "Любов моя";
В) "Я професійний раб";
Г) "Господи, помилуй нас".
8. 1996 року Тарас Петриненко:
А) отримав звання "Народний артист України";
Б) отримав звання "Заслужений артист України";
В) удостоєний Національної премії України імені Тараса Шевченка;
Г) отримав орден "За заслуги".
9. Пісня "Жлоби" входить до альбому:
А) "Весна";
Б) "Господи, помилуй нас";
В) "Візерунки шляхів";
Г) "Яскрава течія".
10. Пісня "Червоний вітер" входить до альбому:
А) "Червоні надії";
Б) "Мрія";
В) "Господи, помилуй нас";
Г) "Рок-легенда".
11. Яка відома історична постать згадується у третьому альбомі Тараса?
А) Богдан Хмельницький;
Б) Юрій Федькович;
В) Роксолана;
Г) Петро Порошенко.
12. До найвідоміших пісень Тараса належать:

- А) "Світлячок в долонях", "Україна", "Там за обрієм";
- Б) "Весна і ти", "Не журись", "Велика брехня";
- В) "До надії", "Спадщина", "Я професійний раб";
- Г) "Любов моя", "Новий рік", "Ми не закінчили розмову".

Я вважаю, тести варто давати дітям як перевірку знань на початку уроку. Так учитель краще і швидше зрозуміє рівень обізнаності теми кожного учня і знатиме на яких моментах варто наголосити, а на які просто звернути увагу чи ще раз пояснити дітям. Цей вид роботи може перевіряти учитель у кінці уроку або ж можна здійснити перевірку методом перехресної перевірки, коли учні за партою обмінюються зошитами і перевіряють одне одного,

IV. Літературний диктант

Літературний диктант « Чи знаєш ти поезію Петриненка? »

1. У тексті якої пісні згадується чоловік сорока років? («Не журись»);
2. Заблукала я, затужила я за тобою, доленько моя. З якої це пісні? («Романс»);
3. У яких піснях автор згадує Америку? («I'm back in USA», «Tamara Royale inn»);
4. Не залишай нас, тітко Надіє! Це рядок із якої пісні? («До надії»);
5. Будьмо! Не забудьмо наше плем'я, що розвіялось, мов дим. («Останній з могокан»);
6. Мала Катерина два маленьких сина, разом породила Гриця та Данила. («Колискова»);
7. Ще свічка наша не згоріла, ще наша молодість при нас, а те, чи варте наше діло, то скажуть люди й скаже час! («Україно»);
8. Все зійшло нанівець, ось і казці кінець, що народу нема переводу. Хто в своєму дворі позасіював смерть, дочекався-таки врешті-решт відповідного сходу і плоду («Чорнобильська зона»);

9. Наскільки ж ти слухняна, простодушна, республіко підлеглої снаги, твоя слухняність-скеля непорушна, що обіперлась на Дніпрові береги («Лівобережна-Правобережна»);
  10. Нам дано будувати мости у незнанні світи і додому, де вірно ждуть довгих років довга путь («Пісня про пісню»);
  11. Чом твої очі, як місто залите рікою, чом твоє серце – болісний крок і луна, чом твоя осінь стала моєю весною, чом твоя туга ні краю не має, ні дна («Твій погляд»);
  12. Хто йшов дорогою до волі, тому брехні уже доволі, багато слів, правда лиш одна («Знайди себе в юрбі»).
- Такий диктант дає можливість перевірити наскільки добре учні ознайомилися із альбомами автора, текстами пісень, їх тематикою, проблематикою, змістовим наповненням.

Літературний диктант «Чи знаєш ти біографію Петриненка?»

1. Коли і де народився Тарас Гаринальдович? (10 березня 1953 року у Києві);
2. Яка пісня стала неофіційним гімном України? («Україна»);
3. Як і коли автор розпочав музичну діяльність? (1969 року виступивши з відомим на той час гуртом «Еней»);
4. Якого року гурт «Дзвони» і «Еней» об'єдналися у одне ціле? (1974 р.);
5. Скільки років проіснував гурт, названий «Гроно?» (один рік);
6. Яким чином Тарас Петриненко пов'язаний із російським містом Тула? (деякий час проживав там і творив разом з ансамблем «Червоні маки»);
7. Назвіть першу назву пісні «Україна» («Поки кохаєм»);
8. Яка причина розпаду гурту «Гроно?» (учасники гурту полетіли на гастролі і так і не повернулися);
9. Яку програму вів Петриненко на телебаченні? («Колискова для дорослих»);

10. Що пов'язує Тараса із «Таврійськими іграми?» (на шостих «Таврійських іграх» Петриненко отримав Всеукраїнську премію «Золота Жар-птиця»);
11. Чому Тарас не хоче йти у політику? (бо вважає, що кожен має займатися тим, до чого у нього лежить душа; вважає, що у кожного в житті свій шлях, своя дорога);
12. Чи творить Тарас Петриненко і надалі? (так, Тарас Гаринальдович не опускає рук і натхненно працює).

Диктант дозволяє швидко перевірити учнів на знання життєвого шляху автора, основні віхи його життя, найважливіші дати.

III. «Передслово»

Відомо, що часто перед виконанням пісень Тарас Петриненко промовляв вірші, так зване передслово. З'ясуйте якій пісні належить те чи інше передслово.

Установіть відповідність. Наприклад 1. В); 2 Г); і так далі.

1. «Я не найкращий, я не найгірший,

А. «Пісня про пісню»;

Я просто я, а не хто-небудь інший.

До неминучого тяжко звикаю,

Та неминуче потроху зникає.

Зникну колись і мене вже не буде,

Але прийдуть новостворені люди.

Будуть хороші, будуть і гірші,

Будуть чудові та все ж таки..інші.

Те, про що мріялось, марилося, снилось -

Все це назавжди зі мною лишилось.

Під стіною дитинство зелене.

Власне це все, що лишилось від мене.

Доле моя, ти загралася мною,

Досить вже з мене такого двобою!
Гнуто і ламано, але незломно,
Пісню заспівано, слово промовлено».

2. «Помирає поезія в серці планети,

У планети вже інші царі в голові.
Помирає поезія, та не поети,
Хіба ж вони винні, що досі живі?
Віртуальне життя пластиково прекрасне,
Заплющаємо душу і ніц не гребе.
Та коли Божа іскра поезії згасне,
Не жалійте поетів - жалійте себе!».

Б. «Самотній птах»;

3. «Хтось пише пісні задля успіху, чи для забави,

Хтось пише пісні задля грошей, кар'єри і слави.
Хтось пише пісні, шоби люди під них танцювали,
Хтось пише пісні, шоби люди пили і жували.
А я свої склав не для пустощів, не для жування,
Я склав їх для слухання, думання, переживання.
І, може, згадає колись чи Петрусь, чи Оленка,
Що їм у житті пригодились пісні Петриненка».

В. «Жлоби»;

4. «Ми з тобою ще й досі, мов діти,

Нам ще хочеться квітів і неба.
Ми ще можемо Всесвіт зігріти,
І нічого нам більше не треба.
Ми з тобою ще й досі, мов діти,
Не практичні, наївні, комічні.
Ми ще вміємо щиро радіти
І не віримо в те, що не вічні.
Ми з тобою ще й досі, мов діти,
В цьому світі безумства і болю.
Та, якщо нас примусять старіти,

Г. «Тетянина пісня»;

Я старітиму поруч з тобою».

5. «В лукаву й навіжену пору,

коли гемблярства через край.

Не продавай все без розбору,

Бездумно все не продавай.

Хоч на базарі повно краму

Розкладено з кінця в кінець,

На совість, душу й рідну маму

Завжди знайдеться покупець.

Ти можеш стати в три обхвати,

Багато їсти, добре пити.

Один лиш раз себе продати -

І вже назад не відкупить.

Для тебе, може, й неважливо,

Чи продавати, чи берегти,

Та жити стане неможливо

Й тобі серед таких, як ти».

Д. На початку концерту.

Відповіді: 1.Д, 2.Б, 3.А, 4.Г, 5.В.

Висновки

Відомий український поет, композитор, виконавець і музикант Тарас Петриненко своїми піснями фактично створив поетичну історію України, прославивши державу, висвітливши ключові віхи її звершень і падінь, болю і терпіння, смутку і радості.

На музиці Тараса Петриненка виросло уже не одне покоління, а його пісні набули слави народних хітів. За більш як 40-річну творчу діяльність здається, досяг всього. Його люблять і боготворять і в Україні, і за її межами. За одну пісню “Україна” його вже можна вшановувати всілякими можливими й неможливими почестями. Твір став неофіційним гімном нашої країни. Але українська патріотична особистість Тараса Петриненка прагне понад усе лише одного - щоб нарешті українська культура, музика, пісня здобули гідне місце насамперед у своїй державі.

Тарас Петриненко, якби захотів, то давно вже співав би в Європі, а може, в Америці. З його голосом діапазону в 4 октави, з його унікальним талантом поета, композитора, музиканта і виконавця неважко було б влаштуватись у житті, обзавестись охороною й престижним авто, жити шикарно й весело. Але тоді це вже не був би Тарас Петриненко.

Де б Т. Петриненко не бував з концертами, завжди наголошує, закликає, волає про те, що допомогти українцям стати гідними свого славного минулого, багатовікових культурних надбань і традицій можуть самі українці, тобто, кожен з нас, якщо ми об'єднаємося. Недаремно цього бояться наші вороги. Стараються роз'єднати, розшматувати Україну.

У співака є й певні плани на майбутнє: він дуже хотів би у найближчий час записати новий альбом. Музикант вважає, що стиль музики і стиль сьогоденішнього життя в Україні такий: якщо хочеш бути на поверхні – то тобі потрібно виконувати певні правила. А Т. Петриненко намагається встановлювати правила для себе сам.

Деякі телеканали і радіостанції бояться брати його пісні для представлення в ефір тому, що він намагається писати пісні громадянської

тематики. Хоча має у творчому доробку й чимало ліричних. Поет пише про життя просто, як він його бачить. «Жодна влада не хоче дивитися на себе в дзеркало, бо це суперечить її інтересам. А я такий, як є. Мабуть, в цьому і проблема».

Зараз у творчій розробці митця перебуває декілька проєктів. Найперше йому б хотілося перезаписати речі, які підлягають певному симфонізму. Мається на увазі поновити ті речі, які є його „золотим фондом”. Це один бік справи. Інший полягає в тому, що він хоче записати іще один новий альбом. Співак планує зробити його більш ліричним. Однак, не настільки, щоб втратити власне обличчя.

Тарас розповів, як свого часу перед поїздкою у східні області в рамках року культури його намагалися переконати, мовляв, там нікому слухати й розуміти українську музику. Але тоді в Донецьку, Луганську їх так зустрічали, що вони й не сподівалися на такий теплий прийом і такі щирі емоції.

І хоча Тарасові Петриненку довелося багато чого пережити у своєму житті, він і надалі є палким патріотом України. Щоправда, зараз його творчість перебуває у своєрідному "андеграунді" та є "неформатом" у теле- та радіо просторі.

Тарас Петриненко продовжує боротьбу. За Україну, за її народ.

Список використаної літератури

1. [Б. п., б. н. Повідомлення про концертний тур Т. Петриненка містами України]. *Столиця*. 1998. 20 серпня.
2. [Б. п.]. Тарас Петриненко зазвездел и озолотился . *Бульвар Гордона*. 2006. 5 сентября.
3. [Б. п.]. Тарас Петриненко: «Ми не закінчили розмову...» *Чернівці*. 2004. 28 травня. С. 13.
4. [Б. п.]. «У нас на кожного Моцарта по сто Сальєрі». *Музика*. 1967. № 1.
5. Гнидь Б. Виконавські школи України. К., 2002.
6. Гоян Я. Пісенна колиска. *Радянська Україна*. 1980. 8 лютого.
7. Горська Д. Петриненко Діана: «Я дулю сховала і послала йому повітряний поцілунок». *Газета по-українськи*. 2007. 8 квітня.
8. [Діалог поета Івана Малковича і співака та композитора Тараса Петриненка]. Хто ж пропав під Полтавою... *Україна*. 1990. № 22. Червень. С. 24-25.
9. Діана Петриненко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fBx0lXfYeoI> (дата звернення 11.11.21)
10. Життєві історії Тараса Петриненка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=evS8ZkF6Srk> (дата звернення 14.11.21)
11. Золотий фонд української естради. URL: <http://www.uaestrada.org/spivaki/petrynenko-taras/> (дата звернення 18.11.21)
12. Кратко Т. Тарас Петриненко: «Мене не люблять ті, хто має гроші. Певно, тому, що я не люблю їх». *Час*. 2004. 1 липня. С. 10.
13. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Молодь України*. 1989. 14 вересня.
14. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Курортний вісник*. 1990. 25 липня.

15. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Україна молода*. 1991. 20 вересня.
16. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Независимость*. 1994. 23 грудня.
17. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Зеркало недели*. 1995. 6 травня.
18. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Киевские ведомости*. 1995. 29 серпня.
19. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Молодь України*. 1996. 25 січня.
20. Лепша І. [Б. н. Інтерв'ю з Т. Петриненком]. *Україна молода*. 1996. 2 лютого.
21. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Культура і життя*. 1988. 25 травня.
22. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Столиця*. 1991. 7 березня.
23. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Столиця*. 1991. 7 вересня.
24. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Голос України*. 1991. 14 листопада.
25. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Час*. 1996. 15 березня.
26. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Сьогодні*. 1996. 16 березня.
27. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Киевские ведомости*. 1996. 25 березня.
28. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Зеркало недели*. 1996. 16 червня.
29. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *День*. 1996. 12 грудня.
30. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *Аудіотолока*. 1998. № 12.
31. Лепша І. [Б. н. Стаття]. *День*. 2003. 25 лютого.
32. Лепша І. Всюди буйно квітне черемшина: Тарас Петриненко. *100 облич української естради*. К., 2010. С. 45-49.
33. Лепша І. «Господи, помилуй нас...». *Культура і життя*. 1996. 28 лютого.

34. Львова І. Діана Петриненко : «Менше їжі – більше руху». *Час і події*. 2004. 24 квітня.
35. Мамчук О. Тарас Петриненко: «Хто любить Україну, той залишився». *Доба*. 2004. 2 липня. С. 4.
36. Маслій М.М. Незрівнянний світ краси Назарія Яремчука; 2-ге вид. Чернівці: Букрек, 2021. 400 с.
37. Мельник О. «На дверях дому – перстень пісні». *Соціалістична культура*. 1990. № 3. С. 4-5.
38. Мені соромно назвати цифру моєї пенсії: музикант Тарас Петриненко у Рандеву з Яніною Соколовою URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gGtnAD4BZyg>
39. Народний артист України Тарас Петриненко «Мене збаламутили «Бітлти» – у цій стихії я і досі. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/narodnij-artist-ukrayini-taras-petrinenko-mene-zba/> (дата звернення 14.11.21)
40. Олійник Б. Пісня серця. *Зоря Полтавщини*. 1962. 3 лютого.
41. Паламарчук П. Тарас Петриненко: «Мої стосунки із шоу-бізнесом не склалися ніколи». *Український формат*. 2006. 30 серпня.
42. Петриненко Діана Гнатівна. УСЕ [Універсальний словник-енциклопедія]. Керівник проекту О. Коваль. К.: Ірина, 1999. 1047 с.
43. Петриненко Тарас Гаринальдович. Українська музична енциклопедія. К.: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського НАН України, 2018. Т. 5. : Павана-«РоліКарп». С. 165-166.
44. Петриненко Тарас Гаринальдович. УСЕ [Універсальний словник-енциклопедія]. К.: Ірина, 1999. С. 1047.
45. Пешко Е. Тарас Петриненко: «Эта власть поддерживает тех, кто поет для нее в саунах». *Аргумент*. 2013. 19 марта.

46. Положій Л. Діана Петриненко: «Коли на Майдані Тарас заспівав «Україну», я розплакалась від хвилювання». *Персонал плюс*. 2005. 28 лютого - 6 березня.
47. Потапенко О. І., Дмитренко М. К., Потапенко Г. І. Словник символів / За ред. О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка. К.: Редакція часопису «Народознавство», 1997. 156 с.
48. Український формат. Щоденник української музики. URL:<https://web.archive.org/web/20071211182607/http://uaformat.com/content/view/1076/39/> (дата звернення 15.11.21)
49. Українські пісні. Тарас Петриненко. URL: <https://www.pisni.org.ua/persons/22.html> (дата звернення 17.11.21)
50. Яновська Л. Народний артист Тарас Петриненко: «Мене збаламутили «Бітли» – у цій стихії я і досі». *Урядовий кур'єр*. 2013. 16 березня

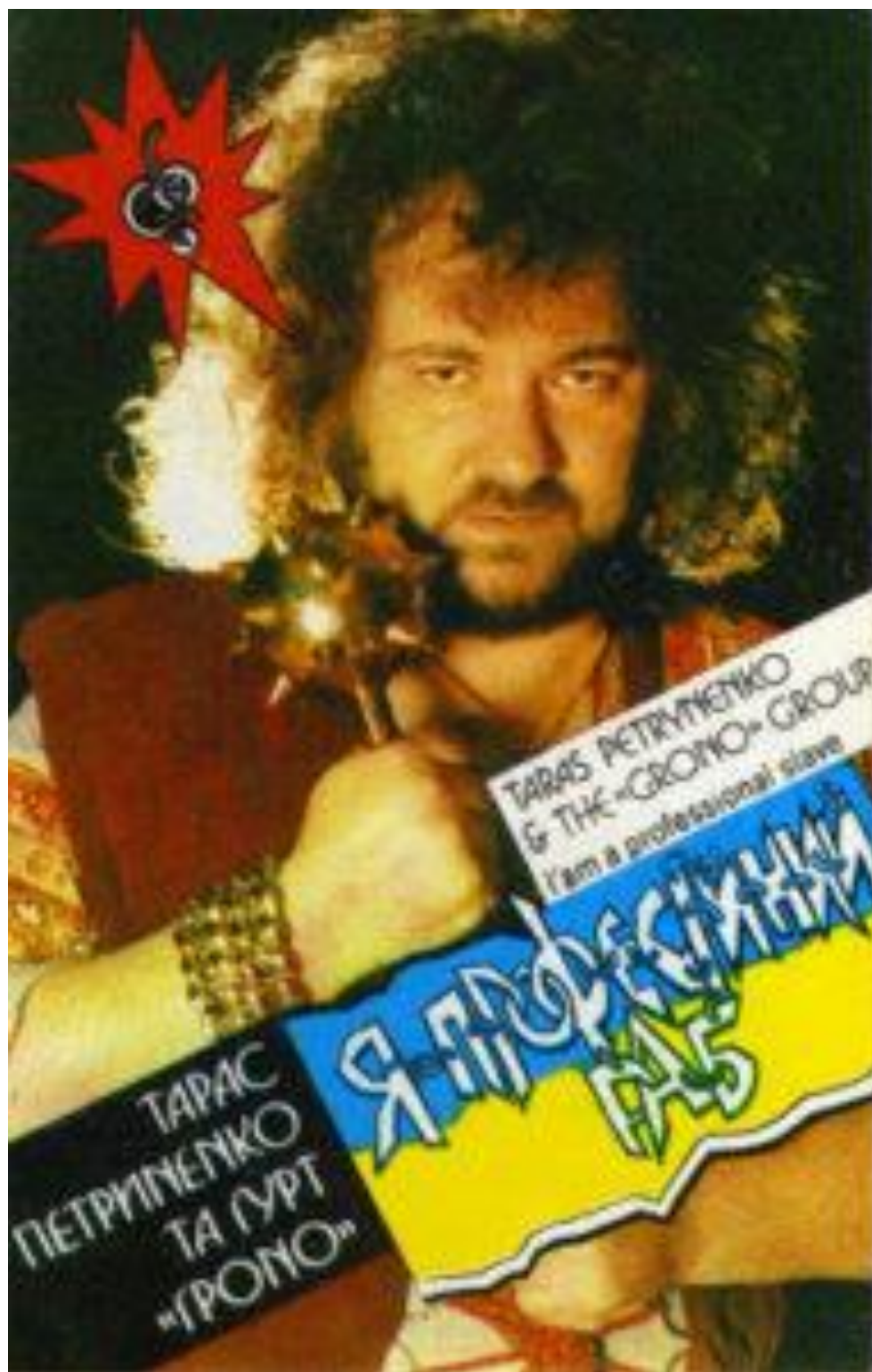
Додатки

Обкладинки альбомів

1. «Візерунки шляхів» - 1976 рік;

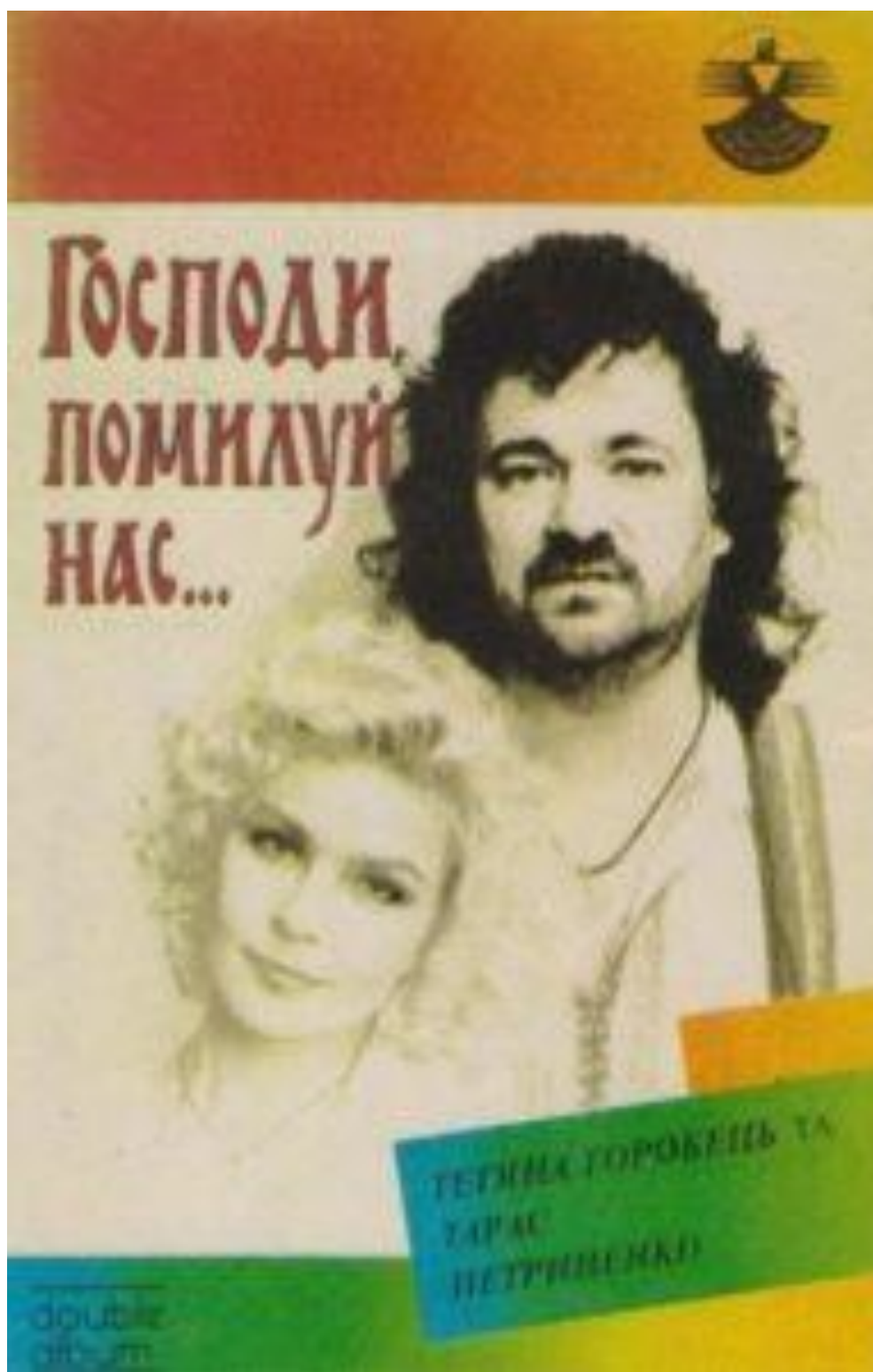

2. «Я професійний раб» - 1989 рік;

3. «Господи, помилуй нас» - 1993 рік;

4. «Любов моя» - 1998 рік.

